

અ શો જ ર થો રત,
તેની દીન તથા અસલ ઇશિન વતન.

લખનાર,

પદમજ સોહરાજજી મનચેરજી જોશી.

મુંબઈ :

વર્તમાન પ્રેસમાં છાપી છે.

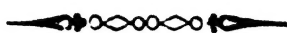
ચંદનવાડી નંબર—૧૪૧.

કીમ્મત આના છે.

પ્રજાદેશરદી સને ૧૨૬૭

ઈસવી સને ૧૮૯૮.

અ શો જ ર થો શ્ત,
તેની દીન તથા અસહ ઈશન વતન.

લખનાર.

પદમજ સોહરાજજી મનચેરજી જોશી.

મુંબઈ :

વર્તમાન પ્રેસમાં છાપી છે.

ચંદનવાડી નંબર—૧૪૧.

કીમ્મત આના છે.

.. યજ્ઞદેજરદી સને ૧૨૬૭
ઇસવી સને ૧૮૯૮.

દી બા યો.

આ ચોપડી લખવાનો મારો મૂલ હેતુ એ છે કે મારી ઉમ્મરના સ્કુલ અને કોલેજમાં શીખતા ઉધરતા જવાનો, કે જેઓ મોટી અને લ'બાણુ ધર્મ સંબંધી ચોપડીઓ વાંચતાં કંટાળો ખાય છે, તેમની સનમુખ એક કલાકના અરસામાં પુરી થાય એવી ચોપડી રજુ કરવી, અને જેમાં એવી બાબતો સમાવવી કે જે વિષેનું વધુ જાણવાની તેમને ઉલટ થાય, અને તે ઉલટના માર્યા તેઓ ધર્મ પુસ્તકો ખોળે અને તેમાં શોધ કરે તો આયન્દેહુ જરથોશ્તી કોમને મોટો ફાયદો થાય. જો કે હું ખરેખરી મુજબ બાબદથી થોડો વેગલો ગયો છું, પણ નમનતાઈ પુર્વક જણાવવાની રજા લઉં છું કે વચ્ચે વચ્ચે એવી એવી બાબતો ગુસારવાથીજ ઉધરતા જીવાન્યાઓને એકનીએક બાબત વાંચતા કંટાળો ન આવે.

જો જરથોશ્તી આલમ તરફથી આ કેતાબને ઘટતો આસરો મળશે તો જીવાન્યાઓ પોતીકી મેલે પોતાના ધર્મની પવિત્ર જબાનનો અભ્યાસ કરી શકે, તે માટે હું "The Avesta Primer" નામની ચોપડી થોડા વખતમાં કહાડવાનો વિચાર રાખું છું.

મુંબઈ, ઑગસ્ટ, તા. ૧૬ મી એપ્રિલ ૧૮૯૮.

લા. સેવક,

પ. સો. મ. જોશી.

તા. ૬. કેટલીએક છપાયેલી ચોપડીઓનો મેં આસરો લીધો છે. અને આ કેતાબ લખવાની મૂલ મતલબ એજ છે કે જરથોશ્તી ધર્મ જ્ઞાનની ખાઉશ રાખનારાઓને તેમાં એક વખત "ઇન્દ્રોડયુસ" કરી આપવા એટલે તેમને એક વખત બરાબર હાર પાડી આપવા, કે પછી જો તેમને ઉમંગ હોય તો પોતાની મેળે ધર્મ અભ્યાસ આગળ ચાલુ કરે, તે કારણસર મુલ બાબદથી કેટલીક વેગલી વીગતોનો અંદર સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.

અશો જરથુસ્ત, તેની દીન તથા અસલ ઘરાન વતન.

આ નામાંકીત નર ઘરાન દેશમાં આવેલા જગ્ગાર નામના પાહાડમાંથી વહેતી દરેહ નદીને કિનારે આવેલાં ઐરિનાવઝેજે નામનાં શેહરમાં જન્મ્યો હતો. એના આપનું નામ પોહરશરપ અને એની માયનું નામ દોગદો હતું. જોકે એની ઓલાદ અને એના વંશ વિશેનાં નામો અવરજામાંથી આપણને મળી આવે છે, તોપણ એની માતાનું નામ અવરજામાંથી કંઈ મળતુ નથી. પણ પાછલી તવારીખ અને લખાણપર જોડેલો મુકયો જોઈએ તેટલો ભરસો મુકી આ ટુંક જરથોસ્તનામું લખવાનું શરૂ કરીશું છે. આકી બીજે તમામ આધાર અવરજાપરજ રાખ્યો છે. એને ત્રણ હોકરા હતા, જેઓનાં નામ એશદવાસ્તર, હરવત્તતનર, અને હવરેચિથ (પુરશેદ ચેહેર) હતાં. તથા એને ત્રણ હોકરીઓ પણ હતી, જેમનાં નામ ફેની, ચિતી અને પોહરચિસ્તી કરીને હતાં. એના કાકાનું નામ અરારપ હતું અને એ અરારપ અને પોહર શરપ કે જે જરથોસ્તને આપ, તેઓ એ નવી જરથોસ્તની દીનથી દુર રહ્યા હતા અને આગલા “પોહચોત્દેશી મજલબ” પ્રમાણે ચાલતા હતા. અરારપને ત્યાં એક બેટો હતો જેનું નામ મદદયોમાહ હતું અને એને ત્યાં એક બેટો અવતયો હતો જેનું નામ અશસ્તુ હતું. એ અને આપ દીકરા લોકોને ધર્મ સમગ્રવવામાં અશો જરથુસ્તને ઘણાજ મદદગાર થઈ રહ્યા હતા. અશો જરથુસ્તની ઓરતનું નામ હવોવી હતું, અને એ બાનુંના સગાંઓ જામારપ અને ફરશેસ્ત્ર નામના હતા તેઓ પણ મદદયોમાહ અને અશસ્તુ માફક જરથોસ્તને મદદ કરતા હતા. એ બલા પેગામ્યરે ઘરાન દેશના પાદશાહ ગુશતારપના વખતમાં પોતાની દીન બાહેર કીધી. પોતાની પવિત્રાઈ અને સત્યાઈથી જરથોસ્તે ગુશતારપ પાદશાહને નવી દીન કમુલ કરાવી અને સાથે લાગી તેની રાણી હુતોક્ષી અને તેનો હોકરો અશપ્રંદયાર અને પાદશાહનો ભાઈ જરીર પણ એ દીનપર મુરતકીમ થયાં. હવે તે વેળાએ ત્રણ નામીયાં ખાનદાનો હતાં, તેમાં ૧) રિપતમ, ૨) નોદર, ૩) હવોવ. એમાંનાં પહેલાં ખાનદાનમાં નામીયા પુરશેતમાં જરથુસ્ત પોતે અને એના કાકાનો દીકરો અને તેનો દીકરો હતા. બીજાં ખાનદાનમાં નામાંકિત પુરશે શાહ ગુશતારપ, અશપ્રંદયાર, જરીર અને બાનુ હુતોક્ષી કરી હતાં. અને ત્રીજામાં બાનુ હવોવી,

અને પ્રશોક્ત અને જમારપ, એ બેલાઇઓ કે જેઓ ગુશતારપના વચ્ચર ગણાતા હતા. અશો જરથુસ્તાનું ખાનદાન શહેનશાહ પ્રેરેદુનથી હતું. પ્રેરેદુનનું રાજ્ય ઘણા બહોલા વિસ્તારવાળું હતું. આપણા બહાદુર આપદાદાઓ એવું કિર્તિવંત રાજ્ય ભોગવી ગયા તે માટે આપણુ જરથોસ્તીઓ મગર નહીં થશું તો ખીજું શું કરશું ? દીનકર્દમાં પ્રેરેદુનને ખોનેરસનો સાહેબ કહેલો છે એટલે એકલા ધરાન દેશનો નહીં પણ તેની બહારના પણ મુલકોનો માલેક. પણ જરથોસ્તનો વંશ પ્રેરેદુનથી અને પ્રેરેદુનનો વંશ ગયોમર્દથી, કે જે અસલી ધરાનમાં પેશદાદયાન ટોલાનો પેલ્લો પાદશાહ હતો અને જેના વખતમાં હજુ ધસારાથી આતશ કેમ પેદા થાય છે તેપણુ માલમ નહોતું એવા છેક ઘણાજ અસલી જમાનાના શહેનશાહ, સાથ હતા. માટે જરથોસ્તનો વંશ પણ ગયોમર્દની પેલેડીથી ઉતરી આવેલો અમો નીચે તેના આપદાદાઓનાં નામ સાથે આપીએ છીએ :—

જરથુસ્ત, પોહરશરપ, પેતેરરપ, ઓર્વદરપ, હેયદરપ, ચક્ષનોશ, પેતેરરપ, અર્જદરપ, હરદાર, રપીતમાન, વેજશને, અહમ, રંજશને, દોરાશરન, મીનુચેહેર, એરચ, પ્રેરેદુન, આથવીયાન, વીઅધાંન, તેહમુરરપ, હઓશંગ, શયાંમક, ગયોમર્દ.

અશો જરથુસ્તનો જન્મ પ્રવરદીન મહીનો અને ખોરદાદ રોજને દહાડે થયો હતો, કે જે દહાડાને આપણુ ખોરદાદસાલ કહી કહીએ છીએ. એ દહાડો અસલ ધરાનમાં ઘણા હાડમાઈથી ઘણાજ મોટા તહેવાર તરીકે પલાતો હતો, કાંચ જે એ દહાડે ધરાનની તવારીખને લગતા ઘણા જાણુવા જોગ બનાવો બન્યા હતા તે અનુક્રમે નીચે આપે છીએ :—

૧.—ગયોમર્દ નામનો અસલી ધરાનનો પેલ્લો પાદશાહ જન્મ પામ્યો. ૨.—પેશદાદ ખાનદાનનો હોશંગ પાદશાહ પેદા થયો. ૩.—તેહેમુરરપ જેને “દીવઅંદ” કહેતા હતા તેણે હારેમન તથા દેવોને જર કીધા. ૪.—પ્રેરેદુને પોતાની પાદશાહી પોતાના ત્રણ દીકરાઓ વચ્ચે વહેંચી આપી. ૫.—સામ નરીમાને એક જખરદરત દેવને માર્યો. ૬.—કેખશર પાદશાહે અક્રાસીયાબને માર્યો. ૭.—કેખશર પાદશાહ પોતાનું તામ્ન છોડીને ગોરેનશીન થયો. ૮.—પેગામ્યર જરથુસ્ત સાહેબ જન્મ પામ્યા. ૯.—હજરત જરથોસ્ત સાહેબને દાદાર અહુરમઝદની તરફથી દીનની આગાહી તથા પેગામ્યરી મલી. ૧૦.—ગુશતારપ પાદશાહે જરથોસ્તી દીન કયુલ કીધી, દત્યાંદી.

જરથુસ્તાના નામના અર્થો વીદવાનોએ ઘણા કયા છે તેમાં એક પીણું અથવા ખુદ્દું કંઈ રાખનાર થાય છે. એપરથી કંઈ આપણે ગુચવાડમાં નહિ પડવું, કારણકે તે અસલી જમાનામાં જેમ હાલમાં જુદી

જુદી વસ્તુઓપરથી નામ આપવામાં આવે છે, જેવાં કે હીરાજી, માણિકજી; જો કે તે બચ્ચું કાંઈ હીરા કે માણિક હોતું નથી, તેમ તે જમાનામાં પસુ વગેરે જનવરોપરથી નામ આપવામાં આવતાં હતાં. વળી મારે જણાવવું જોઈએ કે તે વેલાએ માણસોની દોલતજી પસુ, ટોરો હતી, કે જેમ હાલમાં ફેટલાકોની દોલત હીરા માણિકમાં અંકાય છે, અને લેદીન લાપામાં જે Pecuniary બોલ છે તે પણ એ બોલપરથીજ આવેલો છે. તે જમાનામાં બીજા પણ ઘણા માણસોનાં નામ પસુઓપરથી પડેલાં છે, જેમકે પોહરશરપ એટલે પુરતા ઘોડા ધરાવનાર, અરેજતઅરપ એટલે કિમતી ઘોડા ધરાવનાર, ફેરેસારપ એટલે કાલો ઘોડો (ધરાવનાર.)

જરથુસ્ત ધણેજી લલો અને સૌથી પવિત્રમાં પવિત્ર મરદ હતો. અપ્યાર સુધી દુન્યામાં કોઈ એના જેવો લલી ખાસ્યતનો, સાચો, ચાલાક, ધણેજી હોસ્યાર, બાહોશ અને પરાપકારી મરદ થઈ ગયો નથી, હાલમાં છે પણ નહીં અને હવે પછી થશે પણ નહીં. જો જરથુસ્ત જનમ્યો નહીં હોતો તો આજે દુન્યા ધણી અંધકારમાં રહી હોતે, જ્ઞાન શું તે લોકો જાણતે પણ નહીં. હું જરથોસ્તી હોઈને જરથોસ્તની વખાણ કરું તે કદાચ શકમંદ લાગે, માટે મહા મહા વિધ્વાનોનાં મત જરથોસ્ત અને તેની લાવેલી જરથોસ્તી દીન વિષે નીચે ટાંકી બતાડું છું. ધણી મોટી મગરૂરી તો આપણને એમ લેવાની છે કે તે તમામ વિધ્વાનો જુદા જુદા ધર્મના છે, આપણા ધર્મના નથી. મોટા મોટા પ્રોફેસરોને મોંઢે જરથોસ્તી દીનની કેટલી તારીખ થાય છે અને તેમનાં કાબેલ જેમાંમાં એને વાસ્તે કેવા ઉત્તમ વિચારો પ્રગટી નીકળે છે તે હેડળ જણાવવાની રજા લઉં છું: —

“લંડન ટાઇમ્સ” ના તારીખ ૨૫ મી ડીસેમ્બર ૧૮૬૭ ના અંકમાં તેનો કાબેલ અધિપતી કહે છે કે “જો “મેરેથોન” અને “સાલેમીસ”ની મોટી લડાઈઓમાં ધરાનના આગલા પારસીઓના પાદશાહઓની હાર નહિ થઈ હોતે તો પારસીઓની “હોરમઝદી દીન” એટલે એકજ ખુદાને માનનારી “યઝદાં પરસ્ત” દીન આજ આખી પૃથ્વીના તમામ સુધરેલા મુલકોમાં પંથરાઈ ચુકી હોતે, અને દુન્યામાં તમામ સુધરેલા ટોલાઓમાં એ ધર્મ પાયાદાર થયો હોતે.”

“સેમ્યુલ લેંગ” નામનો મહા વીદ્વાન કહે છે કે “દેખાઈતું છે કે કોઈપણ ધર્મ શાસ્ત્રમાં નહિં હોય એવો સંપૂર્ણ અને સઘલો સમાવેલો કોડ, નીતીને તેમજ આખાદીને લગતો, જરથોસ્તી ધર્મમાં છે. બુધિસ્ત, યાહુદી અને ખ્રિસ્તી ધર્મમાં જે સર્વથી શ્રેષ્ઠ છે અને ધણું વખણાય છે તે સઘલું આ પુરાણ અને ખુલંદ જરથોસ્તી મજહબમાં સમાઈ જાય છે. જરથોસ્તી

ધર્મની એક બીજી વિખ્યાતી ભરેલી ખુબી એ છે કે જનવરો તરફ ખાસ કરીને માયા રાખવી, તેમને લુખમરાથી યા બીનજરર કતલથી કુરતા બત લાવનારને પાપી ગણેલા છે.”

૧૯ મી સદીમાં ઇંગ્લિંડની એક “ઝોર્ડ ઓફ હેલ્થ” પોતેજ કબુલ કરે છે, તે એ છે કે, “પાણીમાં અપવિત્ર ચીજ નાખીને નદીઓને બગાડવી નહીં. દેખાઇતું છે કે આ સાદા અને બુદ્ધિમાન ધર્મને આપણે ગમે તે નામથી બોલાવ્યે, તોપણ તે એવો છે કે આજના વખતની સર્વથી સરસ શીલસુરી, જલદીથી એજ ધર્મની નજદીક આવતી જાય છે.”

મારા હમદીન વહાલા જરથોસ્તીઓ, એમાં કાંઈ પણ અચરત થવા જેવું નથી, કારણ કે આપણા ધર્મમાં જણાવ્યા પ્રમાણે અહુરમઝદે જરથુસ્ત રિપતમને નીચલા સમુદો કહયા હતા :—

“સૃષ્ટીમાં તારા કરતાં કોઈ પણ બીજો વધારે સારો મને દીસતો નથી. ઓ ખાલેસ ! તારેજ ખાતર મેં આ પૃથ્વી બનાવી છે. સઘલા મુલકોમાં તુંજ મારો પસંદ કીધેલો પેગામ્બર છે. દરેક મુલકની પ્રજા ઇચ્છે છે કે તેઓ તારી કનેથી એક સારો ધર્મ મેલવે, ગરોધ્માન (સર્વથી સરસ બેહેસ્ત) પામે, અને પોતાના આત્માનું તારણ કરે.”

પ્રોફેસર યુનેન વીલહમ પોતાનાં એક લખાણમાં જરથોસ્તી ધર્મ પુસ્તકમાંથીજ સાબેતી આપે છે તેનો તરજુમો નીચે પ્રમાણે છે :—

“જરથુસ્ત પોતાની આગાહી માટે અહુરમઝદને એકલાને આભારી હતો. જે ધર્મ સંબંધી પ્રતવાઓ અને પ્રમાણો માટે તે વાંચેજ કરે છે તે ઇશ્વરનો વચન છે. તેમાંથી કાંઈ પણ કહાડી નાખવાની અથવા પોતાની તરફથી કાંઈ પણ વધારો કરવાની તેને સત્તા નથી.”

હવે ઉપલા પ્રકરણપરથી સાફ માલમ પડે છે કે જ્યારે જરથોસ્તી ધર્મ ખુદ ખુદાનો પોતાનો શીખવેલો છે ત્યારે જરથોસ્તી ધર્મની કાંઈ પણ ખાંખી કે ખાંપણ કહાડવી અથવા એવું કહેવું કે એ ધર્મ તદ્દન ખરો અને પુરેપુરો નથી, તો તે ગોયા ખુદ પોતાના પેદા કરનાર ઇશ્વરની બદગોષ્ટ અને તેને અપમાન કરવા ખરોખર છે.

લોર્ડ આઇરન જે ૧૭૮૮ થી ૧૮૨૪ સુધી એટલે ઇંગ્લિંડના રાજા જ્યોર્જ ત્રીજા અને ચોથાના રાજ્યમાં એક મહાન કવી થઈ ગયો તે કહે છે કે,

“જરથોસ્તે જગરા ભરમ બેદોના પરદા ખસાડી નાંખી આપણી નજરને તદ્દનજ રાસ્ત અને ખરી બનાવી ખુદાઇ રાહો ખુદા બતાવ્યા છે. તેના દરેક કલામ (યાને જરથોસ્તી ધર્મ પુસ્તકો) વાંચતાં અથવા જાણતાં દીલ પાક

બની આપણને પાપી બનવાની દહેશત એકદમ નીકલી જાય છે. તે નશીબવી ગયો છે, તે ખુદાઇ રાસતી અને પવિત્રાઇ છે.”

“થીઓસોશીકલ સોસાયટી” નો પ્રમુખ “કર્નલ હેન્રી એસ. આલકોટ” કહે છે કે “જરથોસ્ત પવિત્ર ગેબી વિદ્યાથી વાકેફગાર હતો. દુન્યામાં પહેલ વહેલો સુધારાનો પાયો નાંખનાર તે જરથોસ્ત હતો.”

“મી૦ જેમ્સ ક્રીમેન કલાર્ક” નામનો અંગ્રેજ વિદ્વાન કહે છે કે, “જાણીતા કવીઓ, અંથકારો, જેવાકે શેક્સપીયર (કે જેનાં લખાણો અંગ્રેજો પ્રકટ પોતાનાં ધર્મ પુસ્તક “બાઇબલ” થીજ ઉતરતાં માને છે) મીક્તન, લૉર્ડ બાઇરન, થોમસ મુર, જે જે નશીહતો, વાર્તા રૂપી નાટકો, કવિતા વગેરેમાં ફરી ગયા છે તેમાં બેહસ્ત અને દોજખના દેખાવો, ખુદા તથા શેતાન વચ્ચે ચાલેલી લડાઈના બનાવો, જે તેમનાં પુસ્તકોમાં વર્ણવવામાં આવ્યાં છે તે બધું જે જરથોસ્તના ધર્મમાં નેકી અને બદીની હરીશાઇને લગતા વીચારો છે, તે યાહુદીઓ મારફતે ખ્રીસ્તી ધર્મ જે જરથોસ્તી ધર્મમાંથી ઉછીકા લીધા નહી હતે તો આવા સરસ અંથો કદીબી હસ્તી ભોગવતે નહી. માટે તમામ અંથકારો જરથોસ્તને આભારી છે.”

મારા હમદીન વહાલા જરથોસ્તીઓ, તમારી ખાતરી થઇ ચુકી હશે કે આપણો ધર્મ કેવો બુલંદ, મોતેબર, અને અશો છે. પણ હવે જરથોસ્તના સખુનો થોડા ટપકાડે છું. અશો જરથોસ્ત કહે છે કે, “જ્યાં સુધી મારામાં શરીરને લગતું કૌવત છે અને મનની મજબુતાઇ છે ત્યાં સુધી હું સચ્ચાઇ શીખવવાની કોશિશ કરીશ.”

દુન્યામાં તમામ શીલસુદ્ધો અને દાનાવોમાં સૌથી પેહેલામાં પેહેલો દરજ્જો ધરાવનાર તે અશો જરથોસ્ત કહે છે કે, નીચલા સખુનો તમો અખત્યાર કરજો :—

(મનમાં સર્વતું લલું ચઢાવું, ચોખી દયાનત રાખવી, દયાળુ થવું, સખુરી ધરવી અને સંતોશ રાખવો). એ સધલા હુકમો “હુમત” એટલે “સારા વીચાર”માં સમાઈ ગયા છે.

(સાચું બોલવું, સાચો કોલ આપવો અને પાલવો, સાચી શાક્ષી પુરવી, મધુર શબ્દો બોલવા, કોઇની લલામણ કરવી, સારી સલાહ આપવી અને ઉપકાર માનવો). એ સધલા હુકમો “હુખ્ત” એટલે “સારા વચનો” માં સમાઈ ગયા છે.

(હિંદુઓની યજુ, પ્રમાણીકપણું રાખવું, પરોપકાર કરવો, અશક્ત માણસોનું રક્ષણ કરવું, ભલાં કામમાં મદદ કરવી, કરકસર રાખવી.) એ સધલા હુકમો “ હુવરસ્ત ” એટલે “ સારાં કામ ” માં સમાઈ ગયા છે.

હવે એ બધાં પ્રમાણોનાં “ મા બાપ ” હુમત, હુખ્ત, અને હુવરસ્ત છે અને વલી એ ત્રણડેનો બાપ “ અશોઈ ” નામનો બોલ છે, અને પ્રકત એ “ અશોઈ ” નો બોલપર જરથુસ્તી ધર્મનો પાયો રચાયો છે.

પેગામ્બર સાહેબે કહ્યું હતું કે નીચલા દુર્ગુણો તમે છોડી દેજો:—(૧૬, પ્રેરબ, કીનો, કપટ, જુઠાઈ, જુલમ, બદલીચાર, અહંકાર, યુગલી, આલસાઈ, મગરરી, બખીલઈ, અપ્રમાણીકપણું, બદનજર, ચોરી, ઠગાઈ, હુટપાટ, અપવિત્રાઈ, એવી રીતની આદમજનતાને પાયમાલ કરનારી સધળી ખુરી ખસલતોને તમે તજી દેજો,) અને ખુદાની બંદગીમાં રહી ભલો હિંદુયોગ કરજો. તમારાં ગામ, મહોલા, શહેર અને દેશમાંથી રોગ, આજ્ઞર, મરકી, દુકાળ, તાપ, બલા, આપ્ત એ સધળું તાલવાને માટે તમારી બનતી કોશિશ કરજો.

મારા નેક હમદીન ભાઈઓ, ઉપલા સખુનો અશો જરથોસ્તના છે અને તે સાહેબે ઉપર જણાવેલા દુર્ગુણોને ત્રણ શબ્દો કે જે “ દુશમત (ખરાબ વીચાર), દુઝુખ (ખરાબ વચન), દુઝવરસ્ત (ખરાબ કામ) ” એમાં સમાવી દીધા છે. પણ એ દુશમત, દુઝુખ અને દુઝવરસ્તનો બાપ “ આશમોગી ” છે. માટે હુમત, હુખ્ત, અને હુવરસ્તના બાપને અખત્યાર કરવો અને દુશમત, દુઝુખ અને દુઝવરસ્તના બાપનો ત્યાગ કરવો, એ તે સાહેબનું પ્રમાણ છે. દુકંમાં એમ કે અશોઈ પ્રમાણેજ ચાલવું અને આશમોગી પ્રમાણે નહીંજ ચાલવું, એ તે સાહેબના સખુનોનો અરક છે.

હવે હમો નીચે અશોઈનો વંશ બતાવ્યે છીએ. જે કે હમો હમારી મુલ બાબદથી દુર જઈએ છીએ પણ જણાવવાની રજા લઈએ છીએ કે એ બધાં જરથોસ્તનાં પ્રમાણો અને તેના ધર્મની મોતેબરી અને ખુલંદો એ તમામ જરથોસ્તનેજ લગતાં છે. વચ્ચે હમો ઈરાન દેશપર પણ શરેહ કરી થોડું લખવા માંગ્યે છીએ. તેનો ખુલાસો જણાવવાની રજા લઈએ છઈએ કે ઈરાન દેશે જે આપણા પારસી બહાદુર બાપદાદાઓના હાથપર જહો જલાલી મોગવી, તેપણ જરથોસ્તી દીનને લીધેજ છે અને તેઓ જરથોસ્તનાં પ્રમાણ પ્રમાણે ચાલવાથીજ એવા મોટા પાદશાહો થઈ ગયા છે અને જરથોસ્તીઓ એક ભલી, જોરાવર, અને હિંદુયોગી પ્રજા તરીકે ગણાયા છે તે તે કારણસરજ.

અશોધનો વંશવેલો (Genealogical Table) અશોધ એટલે પવિત્રાર્થ, ચોખ્ખાર્થ અથવા સ્પષ્ટાર્થ.

અશોધ.

તનની અશોધ.		મનની અશોધ.	
હુમત.	હુખ્ત.	હુવરરત.	..
મનમાં શર્વેનું ભલું ચાહાવું, ચોખ્ખી દયાનત રાખવી, દયાળુ થવું સખુરી ધરવી, સંતોષ રાખવો, વજેરે.	સાચું બોલવું, સાચો કોલ આપવો અને પાલવો, સાચી સાક્ષી પુરવી, મધુર શબ્દો બોલવા, કોઇની ભલામણ કરવી અને સારી સલાહ આપવી, ઉપકાર માનવો, વજેરે.	ઉદયોગી થવું, પ્રમાણીકપણું રાખવું, પરોપકાર કરવો, અશક્ત માણસોનું રક્ષણ કરવું, ભલા કામમાં મદદ કરવી, કરકસર રાખવી, મેહેમાનદારી કરવી, વજેરે.	

હવે આ ઉપરથી માલમ પડશે કે દુન્યામાં તમામ નેકી, નીતી, સમ્યાધ, પવિત્રાર્થ, ભલાઈ, વજેરે જે જે તમામ સારાં કામો થાય છે તે બધું અશોધ જરથોસ્તે પ્રકત એકજ બોલ અશોધમાં સમાવી દીધું છે, માટે મહા મહા વિદ્વાનો એની તારીફ અને વખાણ ગાય છે.

એનો જમાનો ધણો પુરાતમ છે. એ એટલાતો પુરાતમ કાલમાં જન્મ્યો છે કે એનું વર્ષ અને એનો સને આજે કેટલો થાય છે એ સાબેત કરવું મુશ્કેલ છે. જ્યારે રિગવેદ કે જે હીંદુઓનું મુલ ધર્મ પુસ્તક તે જરથોસ્ત પછી લખાયું અને તેનો સને સાબેત કરવો મુશ્કેલ પડે છે તો તેની આગમ્ય જરથોસ્ત અને અવસ્તા ઉપન થયા તેનો સને તે કેમ કરીને નકી કહેવાઈ શકાય ?

આપણુ જરથોસ્તને પેગામ્બર શા માટે કહીએ છીએ ? સધલા ધર્મમાં સર્વથી પુરાતમ જે આપણો ધર્મ છે તેનો દુન્યામાં પેહેલો શીખવનાર તથા ફેલાવનાર જરથોસ્ત હતો, માટે જરથોસ્ત પેગામ્બર કહેવાય છે. જરથોસ્તે દુન્યાના લોકોની રેહેનુમાઈ કીધી યાને તેઓને ભલો અને સાચો રસ્તો

ખતાવ્યો. જરથોસ્તે સર્વ લલી ચીજોને પસંદ કીધી અને ખુરાઇ તથા ખુરી ચીજોને તેણે દુર કીધી. તે એક ધણીજ ચમતકારીક પુરૂશ હતો. તેની વખાણ જોટલી ગાંધએ તેટલી જોઈ છે. જ્યારે એક જરથોસ્તી ધ્રુવરદીન યસ્ત લણે છે ત્યારે લણતાં લણતાં તે યસ્તના ૯૪ માં પ્રકાર આગળ આવતાં શું બોલે છે? તે પોતાને માટે તેમજ તમામ દુન્યાને માટે મગરૂખી લેછે અને બોલે છે, “ઉસ્તાનો ઝાતો આથવ યો રિપતામો ઝરથુસ્ત્રો.” એટલે “આપણાં ધનભાગ્ય, આપણને મુઆરકબાદી કે આપણુ ગુનેહગાર ખાકી ખંદાઓની રેહેતુમાધને માટે એક અથોરનાન જન્મયો છે કે જેનું નામ સપેંતમાન જરથુસ્ત છે.”

.. વળી આપણુ દરેક ગેહે પઢ્યે છીએ તેમાં પણ બોલીએ છીએ કે “અહુરેમ મઝદાંમ અપવનેમ અપહે રતુમ યઝમધદે, જરથુસ્ત્રેમ અપવનેમ અશહે રતુમ યઝમધદે.” એટલે “અશોઈ (પવિત્રાઈ) ના સરદાર અશો (સામ્યા) અહુરમઝદને હમો નમીએ છીએ, અશોઈના સરદાર અશો જરથુસ્તને હમો નમીએ છીએ.” આ ઉપરથી માલમ પડી આવશે કે ખુદા પછી તરતજ જરથોસ્તને ગણેલો છે. કારણ કે એ દરેક ગેહમાં ઉપલાં વાક્યો પછીજ અમપારપંદોને યાદ કીધા છે.

હવે અમપારપંદો તે શું તે વિષે હું વિવેચન ચલાઉં છું. જ્યારે એક મુશ્કેલ ખ્યાલ આવે છે ત્યારે જેમ તેના છુટા છુટા ભાગ કરીને સમજાવવામાં આવે છે કે બરાબર સમજ પડે, તેમ ખુદાની ખુદરતનો ખ્યાલ મનમાં લેવો અને તેને પીછાણવો એખી કાંઈ જેવું તેવું કામ નથી. માટેજ અશો જરથોસ્તે ખુદાનો ખ્યાલ આપવા માટે તેના ૭) ભાગ કરી તેની શક્તીઓ અને તેનું ખુલંદ જોર લોકોને બરાબર સમજાવ્યું. તે સાત. અમપારપંદોનાં નામ નીચે મુજબ છે:—

- ૧) હોરમઝદ (અહુરમઝદ) મહા જ્ઞાની અને હૃદંગી બક્ષનાર.
- ૨) બેહમન (વોહુમન) ભડું મન, કે જેના આધારેજ આપણુ ભલા વિચાર મનમાં લાવી શક્યે અને જ્યારે સારા વિચાર મનમાં આવે ત્યારે સારા સખુન બોલાય પણ, સારા કામ પણ થાય માટે ખુદાને ભલાં મનનો પણ ગણેલો છે.
- ૩) અરદીએહેસ્ત (અપવહિસ્ત) સૌથી સરસ અશોઈ. (જીઓ અશોઈ વિષે આગળ ખુલાસો આપેલો છે.)
- ૪) શહેરીવર (ક્ષત્રવૈર્ય) સૌથી સરસ પાદશાહ અથવા પાદશાહી. કારણ કે ખુદાતાલા તમામ પાદશાહોનો પાદશાહ છે.

- ૫) અસપંદાદ (સ્પેન્ત આર્મંછતી) વૃદ્ધિ અને આખાદી કરનાર. ખરેખર દાદાર અહુરમઝદ આખાદી કરનારજ છે. તેમાં શું શક ?
- ૬) ખુરદાદ (હર્વતાત) સંપૂર્ણપણે. આપણે જાણ્યેછીએ કે ખુદા કોઇ પણ બાબદમાં અધુરો નથી. બધી બાબદમાં સંપૂર્ણ અને પુરેપુરો છે. તેની શક્તી પણ પુરેપુરીજ છે. દયામાં પણ તે પુરેપુરોજ છે, અને એમ દરેકે દરેક બાબદમાં.
- ૭) અમરદાદ (અમેરેતાત) અમર્ગી. ખુદાતાલા હમેશ અમર્ગ છે. બાકી બીજી બધું પેદા થયતું કોઇ પણ ચોક્કસ વખતે પ્રના તો થાય. પણ ખુદા તો હમેશને હમેશ સુધી રહેશે. ' પેદા તે પ્રના, ખુદા જાયે દાન.'

હવે એ ઉપરથી સાદ માલમ પડે છે કે ખુદાતાલાની શક્તીએના ભાગ અશો જરથોસ્તે કેવી સરસ સીધતથી કીધા છે ! માટે આપણ કોઇ દહાડો અમપાસ્પદો યાતો યઝદોની બંદગી નથી કરતા, પણ એકલા ખુદાનેજ પુજ્યે છીએ. અમશાસ્પદો અને યઝદ પ્રેસ્તાઓ તો ખુદાતાલાની શક્તિ છે. એ શક્તીએ ગેબી યાને અલુદીઠ છે, કારણ કે ખુદાને કંઈ આકાર કે રંગ યા હાથ કે પગ નથી, પણ તે માત્ર બેહદ રોશનીનો એક અખુટ ઝરો છે. અગરજે આપણ હોરમઝદની પેદાયશને પણ નમ્યે તો તેમાં કાંઈ ઝોટું નથી. જો પેદાયશો બનાવવામાં માણસનો મુદ્દલ હાથ નહી હોય અને તે નુરાંની હોય તો તેને માન આપવું વાજબી છે. જેવાંકે સુરજ, ચંદ્ર, આતશ, પાણી, રોશણી, ગરમી, ઝાડપાન, હવા, ગોસ્પંદ, વગેરે. પેદા કરનાર ખુદાતાલાએ ગગનમાં એક નહી વર્ણવી શકાય એવો રોશનીનો ગોલો બનાવ્યો, કે જેનાથી આપણને આજો દહાડો રોશની મલે છે અને વહી રાત્રે પણ ચંદ્ર તેજ ગોલા પાસથી રોશની ઉછીકી લઇ આપણને આપે છે. અગરચે તે એક નાનો જેવો રોશનીનો ગોલો હવે તો તે વાત જુદી છે, પણ એ સુર્ય તો આપણી પૃથ્વીથી નવ કરોડ ત્રીશ લાખ માઇલ જેટલો દુર છે. તે કાંઈ દશ પંદર કે હજાર બે હજાર કે લાખ દશ લાખ માઇલ દુર નથી, પણ જ્યાં નહીં પુગી શકાય તેવી જગ્યાથી પણ નહી વર્ણવી શકાય એટલો દુર છે. અએ ભલા વાંચનાર ! તું આ મારી અદના કલમથી લખાયલી કેતાબ વાંચે છે તે કોણની મદદથી ? સુર્યનીજ. તું તારી સામે બેઠેલા મહસ્થનો ચેહેરો જોય છે. તે કોણથી ? તારાં ભોણામાં શું શું ખાવાનું પડ્યું છે તે કોણથી તું જોઇ શકે છે ? ચાલતી વખતે એક આગળ પગલું ભર્યું તે કોણની મદદથી ? કુદરતની ખુબસુરતીના દેખાવો જોય છે, દોસ્તોના મીઠાશ અને પ્યાર ભર્યા ચેહેરા દેખે છે, તે કોણથી ? પ્રકત એક સુર્યથીજ. જો એક

આદમી કંઈ સેજ આપણાપર ઉપકાર કરે છે તો જ્યારે તે મલે છે ત્યારે આપણુ તેને સલામ કરીએ છીએ યાને દુકંમાં નમ્યે છીએ. ત્યારે ખુર-
શેદનો ગોસો કે જે તને કોઈ કોઈ વાર નહી, વારંવાર નહીં, બે ચાર
દહાડે નહીં, દરરોજ નહીં, દર કલાક નહીં, દર મીનીટ નહીં, પણ દરેકે
દરેક સેકન્ડ તારો બચાવ કરે છે. જો સુરજ નહી હોય, ને ધાર કે જેરી
સાંપ તને ડંખવા આવ્યો ત્યારે તું શું બાણુશે કે મને સાંપ કરડવા આવ્યો,
અને શી તરેહ નાશી જશે? તારી આસપાસ તો અંધારું છે એટલે જેરી
જનવરને તો નહીં જોશે; કદાચ તને ઈશારો મારામ પડે અને તું બચવા
માંજે, પણ જ્યારે તારાથી ચલાતુંજ નથી ત્યારે દોડી કેમ શકશે? બધેબધ
ગમે તે ચીજ સાથ અથડી પડશે. માટે સૂર્યનો તો દર પલે ઉપકાર માનવો
જોઈએ. તેજ પ્રમાણે આતશ કે જે આપણું ખાણું પકાવવામાં કામ લાગે
છે. મોટાં મોટાં કારખાનાં શાથી ચાલે છે? તું ગ્રાંટરોડથી કોટમાં શી
તરેહ જાય છે? આતશ છે તો આગગાડી ચાલે છે, ત્યારે તું જાય છે. તારી
આસપાસ ઘોંઘાટ કરતી અને ચીચ્યારી પાડતી મીસો શાથી ચાલે છે? તારા
પેદા કરનારના બનાવેલા આતશથીજ. આતશ નહી હશે તો દેશનો વેપાર
કેમ ચાલશે, કાંચને મીસો અને કારખાના રખડી પડશે, હજારો ગરીબો
પોતાની રોજી ખોહશે. આતશ વગર તું તારું ખાણું કેમ પકાવશે? ખાણું
નહી પકાવાશે તો ખાશે શું? ખાશે નહીં તો જીવશે કેમ? ગમે એવો
દોસ્ત હશે તેપણ કોઈખી દહાડો બેવશ થશે. પણ આતશ તારા એક દોસ્ત
તરીકે તારી તરફ આટલી બધી વશાદારી બતાવે છે અને તે વશાદારી વિષે
ખીજ તારા દોસ્તો મારક કંઈ ઉકમાઈ નથી લેતો, પણ સામું ગુપચુપ તારું
કામ બજાવ્યો જાય છે. માટે સૂર્ય અને આતશના આપણુ હમેશ ઉપકારી
છઈએ, અને તેમનો ઉપકાર એક માણસ આપણા ઉપર ઉપકાર બે ચાર ઘડી
બે ચાર કામમાં કરે તેના કરતાં તો કરોડગણા માનવો જોઈએ. એક વિદવાને
અડસટો કહાડ્યો છે કે સૂર્ય જો પોકલ હતો તો આપણી દુન્યા જોવી ખીજ
ત્રણ કરોડ અને છપન લાખ દુન્યા અંદર સમાઈ જતે. અરે પાંચ પચ્ચીશ
દુન્યા નહીં પણ ત્રણ કરોડને છપન લાખ! શું ખુદાતાલાની કુદરત! શું
તેની અપરંપાર શક્તી! શું તેનું બહોલું જ્વર! હવે કહેવો, ખુદાની પુનઃ
કર્મે કે નહીં? અને તેના તરફ આપણું ધ્યાન ખેંચાય માટે સૂર્ય, આતશ
વગેરેને કેમલો કરવા માટે કયુલ કર્યે કે નહીં?

એવી આપણી ભલી દીન છે કે જે કોઈનો ઉપકાર થયો હોય
તો ઉપકારજ કરવા શીખવે છે. ખુરશેદનો અને આતશનો આભાર
શા કારણસર ભુલી જઈએ? અશો જગ્યોસ્તે કહેલું છે કે નમુણાપણું

કદી અપત્યાર ના કરતા. જરથોસ્તે તમામ બધું ખુલ્લું કરીને સમજાવ્યું; ત્યારે જરથોસ્ત કેટલો કાબેલ હોવો જોઈએ. આપણી દીનની કેતાબ ઇજશનેના ૧૬ મા હામાં તો એ રાસ્ત પેગમ્બરને આ કુન્યાનો પ્રેસ્તો કહેલો છે. મોટા મોટા દાનાવો અને શીલસુફો જેમ ખુદાની કુદરત અને તેના બેદ પીછાણી શકતા નથી, તેમ અશો જરથુસ્તનાં લખાણો તેના પીતીકા શીવાય પુરેપુરાં કોઈ સમજી શકતા નથી. હાલની વીધા, હાલનું જ્ઞાન, સાયન્સમાં થયેલી શોધ, એ બધામાં વખણાતી આજની કુન્યાના પ્રેફેસરો પણ જરથોસ્તનાં લખાણોમાં સમાયેલી દાનાઈ અને સચ્ચાઈ વિષે દાંતમાં આંગળાં પકડે છે. શરસી લખનારાઓ તો એને “પેગમ્બરે રમજગુ” યાને બેદનો કહેનાર પેગમ્બર લખી ગયા છે. હું જે કંઈ જરથોસ્તની વખાણ કરું છું તે તું એમ નહીં સમજશે કે નકામો શરેહ કરું છું અને તેને ચઢાડું છું. તને વિશ્વાસ નહીં હોય તો જરથોસ્તી ધર્મનો અભ્યાસ કર. અભ્યાસ કરવાનો વખત નહીં હોય તો અંગ્રેજ, ફ્રેંચ, જર્મન અને અમેરિકન પ્રેફેસરોએ જરથોસ્તની કાબેલિયત અને જરથોસ્તી ધર્મનાં ઉમદાપણાં વિષે જે વિચારો અપલપાતપણે જણાવ્યા છે તે વાંચ, કે જેમાં કેટલાકો ચુસ્ત ખ્રિસ્તી બન્યા હોવા છતાં કદી ગયા છે કે ખ્રિસ્તી ધર્મ, યાહુદી ધર્મમાંથી પ્રમાણ ઉછીકાં લીધાં છે, અને યાહુદી ધર્મ જરથોસ્તની શીખવેલી ખુદાપરસ્ત દીનમાંથી ઉછીકાં લીધાં છે એમાં કાંઈજ શક નથી. શું બીજા ધર્મમાંજ લખેલું છે કે સાચ્યું બોલવું, પ્રમાણીકપણું રાખવું, પરાંપકાર કરવો, અને આપણા ધર્મમાં નથી લખ્યું કે? પણ જરથોસ્તીઓ સચ્ચાઈપર મુસ્તકીમ નહીં રહ્યા, રાજપાટ ખોલી ખેઠા, નાહસ્તા લાગતા ધરાનથી આવી આ હીંદ સરજમીનમાં વાખાના માર્યા આવી પુગ્યા, પારકા રાજાઓના જુલમ ખમ્યા, આરખોને હાથ કતલમાં માર્યા ગયા, ત્યારે આપણે ધર્મ પડી ભાગો. બીજા કોઈ પણ ધર્મપર એટલા હાદેશા નથી પડ્યા. આપણા સીવાય બીજા કોઈ પણ કોમપર નહીં વર્ણવી શકાય એવા જુલમ અને જબરી ગુજર્યો નથી. કોઈ પણ પ્રજા એવી નથી કે જેણે પાંચ છ હજાર વરસ સુધી જહો-જલાલી સાથે જે મુલકપર રાજ ભોગવ્યું હોય તેજ મુલકને સદંતર હમેશને હમેશ સુધી છોડી આવી હોય, સીવાય કે ૧૨૦૦ વરસપરની ધરાનની પારસી પ્રજા. હવે જરા રહીને હું ધરાનપર મારી કલમ લંબાડું છું. ધર્મને ખાતર હવે આપણે નહીં શું કર્યે? ધર્મ તો આપણા જીવના જોખમે આપણે બચાવી રાખેલો છે. ત્યારે આ પારસીઓ, કાંય તમે તમારાં બચ્ચાંઓને ધર્મ કેળવણી નથી આપતા. તમે પોતે કાંય ધર્મ કેળવણી નથી લેતા? ધર્મ કેળવણી વડેજ ધનસાન ધનસાન્યતમાં આવે છે. ધર્મ કેળવણી વિષે લોર્ડ રીપન નીચે પ્રમાણે જણાવે છે:—

“No education can be perfect and thorough if it does not combine religious and secular education.”

જે ધર્મ સમજવતાં સમજવતાં અશે જરથોસ્ત એક યરાતુર નામના નીચ તુરાનીને હાથ માર્યો ગયો, જે ધર્મને વાસ્તે ધરાનના અને જરથોસ્તી ધર્મના કદા દુશ્મન તુરાન દેશના અરબરૂપ પાદશાહનાં લશ્કર સામે લડતાં કયાની ગુસ્તાસ્પનો લાઘ જરીર નાપાક તુરાની બીદરૂસને હાથ માર્યો ગયો, જે ધર્મ ફેલાવવાને વાસ્તે શાહ ગુસ્તાસ્પનો બેટા અસફંદીયાર ચોતરૂ ઉતરી પડ્યો, જે ધર્મને વાસ્તે આપણા બાહાદુર ન્યાગાનો પોતાના જન ખુર્યાન કરી ગયા, તે ધર્મ આજે આપણી કાલજીની ગેસ્તજરીમાં ઝાંખો પડે છે. ધર્મ શું છે? આ દુન્યાની સર્વથી સરસ ચીજોમાં જે પેહેલો દરજ્જે ધરાવે છે તે ધર્મ છે. ધર્મ વડેજ બેહેસ્ત અને દોજખના ચીતારો માલમ પડ્યા. ધર્મ વડેજ નેકી અને બદીની હરીશાહ બહર થઈ. આપણો ધર્મ આપણું તારણ કરનાર છે. તે આપણને બેહેસ્તની ઉમેદ આપનાર છે. તે આપણો ખુદાઈ દરવાહનો વકીલ છે. તે આપણો ભોખ્યો છે. અને તેનીજ આંદેધરી હેઠલ આપણુ તે દાદગર અશે અહુરમઝદની સનમુખ હાજર થનાર છીએ. જરથોસ્તી ધર્મ વિષે એક અંગ્રેજ આનું (Miss Cobbe) નો વિચાર શું છે તે તમને જણાઉં છું:—

Should we indeed in a future world be permitted to hold high converse with the great departed, it may chance that in that Bactrian sage who lived and taught almost before the dawn of history, we may find the spiritual patriarch, to whose lessons we have owed such a portion of our intellectual inheritance, *that we might hardly conceive what humane belief would be now had Zoroaster never existed.*

આપણો ધર્મ અસલ તથા પુરાતન છે. પણ હાદેસાના માર્યા આપણાથી યરાતુર ધર્મ નહીં પલાયો અને બીજા ધર્મવાલાઓ પોતાના ધર્મપર મુસ્તકીમ રહ્યા તેથી જાણે આપણે તે લોકોમાંથી નકલ કરી હોય તેમ દેખાવા લાગુ અને “અસલ તે નકલ અને નકલ તે અસલ” જેવું થઈ ગયું.

હવે હું ધરાનપર ઉતરું છું. એક વખતે આખી દુન્યામાં સરદારી ભોગવી ગયલા આપણા શહેનશાહો માટે આપણે જેટલું ઉચું મત ધરાવ્યું તેટલું ઓછું છે. દારાયસ અને સાધરસની મુલકોપર ચહ-

ડાઘનાં બ્યાન આપણું રવેરવું ઉભું કરે છે. રસ્તમ અને શેહરાયની જંગી લડાઇ, અને કેપશર અને અપરાશીઆયની હરીશાઇ જાણીને આપણું અંગ ધુન્ને છે. ને મુલકે એક વખત બોહલી સત્તા ને સાહેબી બોગવેલી, ને મુલકે એક વખત મહોટાઇ બોગવેલી, ને મુલકના શેહેનશાહો પૃથ્વીના બોહલા વીસ્તારના માલેક ગણાતા, ને આપણા બાપીકા પ્રળવંત મુલક ધરાનના શેહેનશાહોની વાણીપર ભરતખંડનો રાગ્ગ અને ચીનનો ખાકાન નમી જતા, તેજ ધરાની શેહેનશાહો આજ ક્યાં જતા રહ્યા ? ક્યાં ગયા ઓ તમે જમશેદ, પ્રેરેદુન અને મીનાચેહેર ? આવો અને જુઓ કે પરમુલકમાં પણ ન્યાયી રાગ્યને આધારે તમારાં બચ્ચાંઓ પડેલાં છે. ગોયા નથી વહેતું તેમની રગોમાં ક્યાની લોહી, ધરાન વતનની યાદ તેમના દીલમાં નથી, શીરીન શરસી જબાન તેઓ જાણતા નથી. વખત તું કેવો ધાતકી અને કીનાઓર છે ! સોપ્યોસ તું ક્યારે આવશે ? કે જરથોસ્તી દીન પાછી તાજ થાય. વાંચનારા સાહેબો ! હવે હું હેઠલ મરહુમ મીઠ જમશેદજી નશરવાનજી પીટીટ, કે જેનું રહ ખુશાલ હોજો, તેના ઉમદા ગ્રંથમાંથી થોડી કવિતા ટપકાઉં છું, કે જે સર્વેની રગોમાં ક્યાની લોહીની પીચકારીઓ ઉરાડશે. જે મરહુમ જમશેદજી આજે જીવ્યા હોતે તો ખરે પારસી ધર્મને કેટલો પ્રાયદો થતે, તે આપણને નીચલા એવણના સખુનોપરથી માલમ પડી આવે છે. મને પોતાને પણ આપણા પાક ખુલંદ મજહબનો અબ્યાસ કરવાને ઉલટ છુટી તે પણ એવણના દીલ ઉશ્કેરે એવા જરથોસ્તી ધર્મ અને ધરાન દેશની જાહો-જલાલીના ઉભરા અને પ્રમાણીકપણું અને સચ્ચાઇ વિષે એવણનાં લખાણો વાંચીનેજ. હું સર્વેને લલામણુ કરું છું કે “માહરી મજેહ” ને એવણે રચેલી ચોપડી છે તે વાંચો. મરનાર એક શીલસુપ્ હતા માટે કેટલીક બાબદમાં લખતાં લખતાં તેવણુ કુદરતપર ગયા છે કે જે બાબદમાં કોઈને કદાચ કંટાસો આવે, પણ તોખી એક તરફથી શર કરી ધ્યાનથી બીજા છેડાવેર વાંચવાની હું જરથોસ્તી આલમને લલામણુ કરું છું. મરહુમ એક ખરેખરા કવી હતા. આપણાં હીણુભાગ્ય, આપણાં કમનસીબ, કે આપણા ધર્મનો એ જે એક ટેકો હતો તે આપણે ખોદ્યો. મરહુમ જીવ્યા હોતે તો પોતાની બહાદુર સખાવતથી એક ત્રીજા હીંદી બેરોનેટ થયા હોત. ખરેખર જમાનાઓ ત્રણ નામીયા જમશેદ ખોદ્યા ! તેમાં પહેલો તે શાહ જમશેદ, બીજા તે પેહેલા સર જમશેદજી જીજીલાઇ બેરોનેટ અને ત્રીજા તે રહશાદ જમશેદજી નશરવાનજી પીટીટ. બેરેસ્તીની ખરી પીછાણુ તો તેમનાં લખાણુ ને વાંચે તેજ કરે. વલી મરહુમને હાથે લખાયેલી જરથોસ્તી

ધર્મ બાળેની કવિતા પણ હું નીચે જણાઉં છું, કે જે પણ તને ધણીજ પસંદ પડશે. જે તને જરથોસ્તી દીન વિષે લાગણી હશે તો, મરહુમની કવિતાની એકેએક લીટી કરોડ રૂપયાની બરાબર છે. જે મરહુમની નથીહતો જે એવણે પોતાના ગ્રંથમાં કીધેલી છે તેમાંના અર્ધા ભાગે પણ જે આપણુ યાદ્યે તો આપણે ધણા લલા અને સાચ્યા કહેવાઈએ. મુ'બદ્દ યુનીવરસીટીમાં પોતાના બાપીકા મજહૂબની અને પોતાના અસલી વતનની પવિત્ર જંદ, પેહેલવી ભાષાએ કલાસીકલ લેંગ્વેજસ તરીકે દાખલ કરાવવાને મરનારે ધણીજ કોશેશ કીધી હતી. મરનારે યુનીવરસીટીને તે માટે પાંચ હજાર રૂપીઆ આપવા માંગ્યા હતા. આખરે જંદ, પેહેલવી યુનીવરસીટીની કલા-સીકલ લેંગ્વેજસમાં દાખલ થઈ. પણ અશ્વેશ! તેઓએ જે પોતાનાં અંતઃકરણમાં આશાનું બી રોપ્યું હતું તે ઉગીને પ્રતેહમંદીનો છોડવા થવા પામે અને તેમની ઉગતી આશાઓની કલી ટુટી તેપર મહોર આવે તે પહેલાં મરનાર પોતાનો અસખ્યામ આ ત્રણ પાંચ દહાડાની જ્ઞાનમાંથી ઉઠાવી ગયા. જીવો તેમની કવિતાની ઝમકઃ —

ધરાન ! ધરાન ! હમગતનાં વતન !
જલેછ તાહરી જીદાઇમાં તન અને મન !
થયો કયાં ગુમ તાહરો દોર અને દમામ ?
દમામ ખોઇ થયું તું અંતે નનામ !
ટકી તું કેમ રહે જ્યાં કિસમતની ખામ ?
કિસમતના લેખ આગળ આવે શું કામ ?
આવે કયારે એવો એક જીંદગીમાં દન,
કે લેકે તાહરી ભુમીનાં હેતે દર્શન !
આગલી તાહરી કીર્તીના હૈયાત બદન,
ઝોતરેલા ગોશ-દેખાડતા ઘડપણ,
જંગલ ને ઝાડીથી થયલા બતંમ,
જેવા મલે ત્યારે મહને પ્રસંગ.
ભાગાં તેમનાં તનમાં ધુજતા ઝરા,
લાગે માહરી આંખ અંદર રડતા ખરા,
લાગે ત્યારે તેઓ પટકધને પડતા,
બેશુદ્ધ થઇ જમીને ઢળી જતા,
ગુમ થયલા દમામની યાદમાં રડતા,
ને પોકારી આંસુ એવું કહેતા
કે “કરતા જે જગે નેક પાદશાહો રાજ,
ત્યાં ડોહલાં ને વાગલાંઓ ભટકે છે આજ.”

ખીચોખીચ બેઠેલી ચંપેલી જોઈ,
 ઠારેઠાર ગોલાખને વેરાતો જોઈ,
 આવે ત્યારે વહાણું વતન મહને યાદ,
 એકવાર ને દીપતું તે આને ખુવાર !
 એકવાર ને ખીલતું તે આને નાચાર !
 મારતું ને એક વેળા મોહટાઈ-પોકાર,
 દરાખના ઝુમખામાં કરતું ને લાડ,
 તેજ આને અન્યું હાડમાર ને નાચાર.
 લખાયો ને ભૂમીમાં અવસ્તાજંદ,
 પૂગ્નયો ને ભૂમીમાં સૂર્ય ખુલંદ,
 તૂટયા ને ભૂમીમાં દેવોના અંદ,
 મટયા ને ભૂમીમાં હેરેમંદી પ્રંદ,
 પ્રસકધને પડી તે ભાંગીને ભંગ.
 વેહતાં પાણીઝોની પ્રથમ સેતા'શ
 ને ભૂમીમાં યધ, તે આને ખુવાર.
 ધુમતા ગહરેઝોના ગોલા તરફ,
 અત્યંત ખુશીમાં અચરતી-ચશમ,
 પ્રથમ ને ભૂમીમાં ઉપર ફેંકંધ
 તેજ આને પટકાઈને પડી નાચાર.
 મરાયા ને ભૂમીમાં રસ્તમને હાથ,
 માજનક્રાની દેવો, નશ્વર ને નાપાક,
 યધ આને તે દેવના દોરથી તારાજ,
 બેહેશ્ત હતું એકવાર તે દોજખ છે આજ !
 કરતા ને કાપ્લાની શહેનશાહ નકલ
 આને તેના દરિયામાં રસ્યાતું અળ.
 ધુગ્નવતો ધમકથી રસ્તમ જમીન,
 આને ત્યાં તેવો નહીં નસર-ઉદ-દીન.
 તાબે કીધી સાયરસે પ્રતી જમીન,
 જહાએપર બેઠો આજ નસર-ઉદ-દીન.

હમોએ આ કવિતાનો પેહેલો ભાગ છેલ્લે મુક્યો છે તે સિવાય
 બીજો કંઈ પણ ફેરફાર કરવાની હમોએ એવદબી કીધી નથી. મને બીજા
 ધર્મ સ્થાપકો, જેવાકે કાદરુટ, મહમદ, મોઝીસ, અને ગઝતમખુધ એઓ

વિશે કાંઈપણ ખોટો વિચાર નથી, બલકે મને એમને માટે ધણું જ મોટું માન છે. તેઓ પણ દુન્યાને શાયદો કરનારાજ હતા. ગોયા દુન્યા તે વખતે અંધારી રાત જેવી હતી અને તેઓ ચલકતા તારા મિસાલ હતા. તેઓને આપણુ સોપ્યોંસ તરીકે ગણ્યે, તેમની ક્વશીઓને યાદ ક્યેં તો તેમાં કાંઈજ ખોટું નથી. તેમનાં પ્રમાન જે આપેલાં છે તેમાંના દશમે ભાગે પણ જો આપણુ ચાહ્યે તો આપણુ એક નિર્દોષ અને સદ્ગુણી છંદગી ગુજરનારા ગણાઈએ. એવું કહેવાય છે કે મોઝીસ (મુસા) પેગમ્બરને સીનાઈ પહાડપર વીજળીના ચમકારા અને વર્ષાદની ગર્જના વચ્ચે ખુદા તરફથી દશ પ્રમાન મળ્યાં હતાં. હવે ખ્રિસ્તીઓ એકેએક કે જેઓ જરા પણ પોતાના ધર્મનું બચ્ચુતા હશે તેઓ ખાત્રીથી જાણે છે કે ખ્રિસ્તી ધર્મ યાહુદી ધર્મપરથી લેવાયલો છે. માટે યાહુદીઓ અને ખ્રિસ્તીઓ એ દશ પ્રમાનોને માટે ધણા મગર થાય છે, પણ તેમને જરાખી ખચ્ચર નથી કે એવાં દશ પ્રમાન તો શું, પણ એવાં કંઈ સેંકડો પ્રમાનો અશો જરથોસ્તે પ્રક્ટ હુમત, હુ'મ, અને હવરસ્તમાં સમાવી દીધાં છે. મુસા પેગમ્બર પોતે જરથોસ્તની વખાણ કરી ગયલો છે. હજરત મહમદ તથા તેઓના ખલીફાઓએ સાફ લખેલું કે પારસીઓ કાફર (Infidel, heathen) નહીં કહેવાય, પારસીઓને કોઈ નુકસાન નહીં કરે, વગેરે વગેરે. એ ખચ્ચર ૧૮૯૨ ના સાલમાં જંગમ્બારના મુલતાનના લશ્કરના વડા અમલદારે કહી હતી, કે જો એક યુજ્ઞ મુસલમાન અહસ્થ છે. કાદસ્તે પોતે જરથોસ્તી લોકોની સંસારી રાહરસમ પણ દાખલ કીધી હતી. એકેએક મુલક તે વખતે દરોની લોકોની રીતખાતો અને રાહરસમો અખત્યાર કરતો હતો. એટલા આપણા આપદાદાઓ મુધરેલા હતા કે તેમની નકલ અને તેમનો દાખલો પરગતવાલા પણ લેતા હતા.

હવે હમે જરથોસ્તી દાન વિષેની મીઠ જમશેદજીની કવિતા નીચે આપ્યે છીએ:—

માંગે છુટવા અગર ક્યામતને દન
તો જરથોસ્તી ધરમને કર તું નમન;
ભરી રાખ હગરમાં તેના હાકમ,
ને નેકી ને નીતિની ન્યામતો જમ.
ધર્મ કીયો જાતે ધણો યુલંદ,
યુલંદ જેની વાણીમાં નસીહતી પંદ ! ..
ધર્મ કીયો છે પાકીથી નૂરમંદ,
મંદ આલસને તોડનારો ખુશ કિરેમંદ ?
ખંડ સાતેમાં પંચરમને ઘસારાખંદ,
તોડ્યા કીયા ધર્મે પ્રેરખ ને પ્રંદ ?

અવગુણી રાહનાં નાકાં કરી અંધ,
 તોડ્યા કીયા ધર્મે હવસના અંધ ?
 પાંથરી કીયા ધર્મે નિર્મલ સુગંધ ?
 રે ! જરથોસ્તી ધર્મે, જે જાતે ખુલંદ !

* * * * *
 * * * * *

કોણે આપ્યું તેને ? જાનુની તાન,
 જરથોસ્તી ધર્મનો અચાવા જાન ?
 રે ! જરથોસ્તી ધર્મેજ, જે જાતે ખુલંદ,
 ઝમકતો દીપકતો સદાનો મધન !
 સુરત અને મદ જેમના કંતાયલા પગ
 કલે જેમનાં હાડકાં ને સાંધા ને રગ
 વેહ્યા તેમની આંખમાંથી આંસુના નેવ,
 રે ! જરથોસ્તથી રડ્યા કુલ નાપાકો, દેવ.

હવે હું બીજી બાબત પર આવું છું. અશે જરથોસ્તે તમામ લોકોને ત્રણ ભાગમાં વહેંચી નાખ્યાં હતાં, અને તે પ્રમાણે સૌ સૌના ધંધામાં પ્રમાણીકપણે કમાઈ ગુજરાન કરતાં હતાં. ૧) લોકો ટોળો આશ્રવન (મોબેદો ટોળો), ૨) જે ટોળો રથેસ્તાર (પાદશાહ, પહેલવાન, સીપાહ, સાલાર, વગેરે) ૩) જે ટોળો વાસ્ત્રીઓશ (ઝેડુતી ટોળો). એ ત્રણમાંથીજ એક ધંધો કરવાને પ્રમાણ્યું હતું. હવે વળી એક બીજે પણ ટોળો ઉત્પન્ન થયો તેને હુતોહ એટલે ધંધાદારીનો ટોળો કહેતા. પણ તે ટોળો તદ્દન જુદો ગણાવા લાગે. જે કે તેમાં પણ માણસો પ્રમાણીકપણેજ પોતાનું કામ ચલાવતાં હતાં. પણ હાલમાં આપણે એ વધારાના ચોથા ટોળાને બાળુએ મુકી ત્રણ ટોળા પર વિચાર ચલાવ્યો. હવે પહેલો ટોળો આશ્રવન કે જેને આપણે સાધારણ રીતે અથોરનાન કરી પણ કહ્યો છીએ, તેમાં મોબેદો એટલે ધર્મગુરુઓ સમાઈ જાય. હવે જરથોસ્ત તો ધર્મગુરુજ હતા, પણ તે છતાં પણ એને રથેસ્તાર અને વાસ્ત્રીઓશ પણ સાથે લાગે ગણેલો છે. એ એક સૌથી સરસ આશ્રવન, સૌથી સરસ રથેસ્તાર, અને સૌથી સરસ વાસ્ત્રીઓશ હતા, અને એના ત્રણ બેટાઓએ પણ અનુક્રમે એ ત્રણ ધંધા વેહેંચી લીધા. હવે એક જે સૌથી સરસ અથોરનાન હોય તો પછી તે સૌથી સરસ રથેસ્તાર અને વાસ્ત્રીઓશ મણુ કહેવાય. વચ્ચે હું એટલું જણાવી દેઉં છું કે અથોરનાન ટોળો બધા ટોળા કરતાં સૌથી ચહડતો ગણાતો હતો. એક

આશ્રવન એટલે ધર્મગુરુ, અને ધર્મગુરુ બધી બાબદમાં ભણે હોવો જોઈએ, અક્કલના ખખ્ખતાની કુચી તેને પોતા પાસ રાખવી જોઈએ. અશો જરથોસ્તને જે પ્રમાનો અહુરમઝદ તરફથી મળ્યાં છે, તે પ્રમાનો પોતાના મગજની પેટીમાં બંધ કરી તેના પવિત્રાધના નકુચામાં સચ્ચાઈનું તાળું ભેરવી એકીનતી કુચીથી તેને કળ દેવી જોઈએ, કે જેથી કરીને દુશ્મત યાને બદ વિચાર કદિ પણ તેમાં દાખલ થવા પામે નહીં. અશો જરથોસ્ત એવાજ હતા, તે તમો આગળ જોઈ ગયા છો. હવે એક રથેસ્તારનું કામ પોતાના દેશનો અચાવ કરવાનું, પછી તે પાદશાહ હોય, પહેલવાન હોય કે સાધારણ લગાયક સીપાહ હોય. તેમજ એક આશ્રવને પણ બદ વિચારો અને ખરાબ હવસો સાથ લડવાનું છે, ને તેમને પોતાપર ગાલેબ નહીં થાય માટે અટકાવવાનું છે. માટે એક આશ્રવન પણ રથેસ્તારમાં ગણાય, કાંચ જે તે પણ લગાઈ કરે છે, પછી માણસાઈ આધારના દુશ્મન સામે કે જેળી હવસની સામે, અને સરખું છે. હવે જેમ વાસ્ત્રિઓશ એટલે ખેડુત લોકો અનાજ વાવી માણસોના ખોરાક માટે તૈયાર કરે છે, તેમ એક આશ્રવન પણ ભલાં કામ કરી તેનાં સારાં ફલ ચાખે છે, અને જેમ વાસ્ત્રિઓશ આ દુન્યામાં લોકોનાં તનને બુખથી મરી જતાં બચાવે છે, તેમ આશ્રવન પણ પોતાના આત્માને સારાં કામો આ જ્ઞાનમાં કરીને પેલી દુન્યામાં મુક્તિ મેળવવાને માટે ઉપાય યોજે છે. એપરથી સાફ માલમ પડે છે કે આશ્રવન હોય તે રથેસ્તાર અને વાસ્ત્રિઓશ બંને કહેવાય, પણ રથેસ્તાર કે વાસ્ત્રિઓશ એ ત્રણે પ્રમાણીક ધંધાના ધણી થવાનું માન મેળવી નહીં શકે, માટે અથોરનાનોને સૌથી ઉત્તમ ગણ્યા છે. તે માટે આપણે હમેશાં આપણા ધર્મગુરુઓને માન આપવું જોઈએ. તેમ બીજા હાયપર ધર્મગુરુએ પણ પોતાની નિતી અને દયાનત પાક રાખવી જોઈએ. અશો જરથોસ્તનાં પ્રમાણે તેમણે ચાલવું જોઈએ. ધર્મગુરુઓ તરફ આપણને માન રાખવું જોઈએ. અથોરનાન એટલે જરથોસ્તી ધર્મગુરુ. જે જરથોસ્તી ધર્મગુરુ સાચ્યું ખોલે, ભલી અકકલ શીખે, બીજાઓને મુશ્કેલીમાંથી છોડાવે, આવતી દુન્યામાં બેહુસ્ત મેલવવાનો રસ્તો બતાવે અને એ વગેરે બીજી ધણી અશોષ ભરેલી ખુબીઓ ધરાવે, તેને અથોરનાન કહેવો. પણ હાલના કેટલાક અભણ મોખેદોની હાલત જોઈ આપણને દયા દુરો છે. પણ તેમાં એકલા મોખેદોનો કસુર નથી. તેમાં જજમાનોનો પણ કસુર છે, કારણકે તેઓએ મોખેદોને વારતે ખ્રિસ્તીઓની માફક એવું કાંઈ કર્યું નથી કે શીખી ભણીને, મોખેદોના દાકરાઓ લાયક મોખેદો થાય, અને હાલમાં મોખેદ ટાળો હીનાય છે તે હીનાતો બંધ થાય, અને

પોતાનું ગુજરાન આપરથી કરી શકે. હાલમાં આંગલાંપર ગણાય એટલા ભણેલા એરવદ સાહેબો છે, તેઓ ખીજે ધંધા અથવા નોકરી કરી પોતાનું ગુજરાન કરે છે, તેથી તેઓ પોતાના દીકરાઓને લાયક મોખેદા બનાવતા નથી અને બનાવી શકે પણ નહિ. માટે એ આપદ ઉપર જનમાનોએ ધ્યાન આપવાની જરૂર છે. જરથોસ્તીઓએ પોતાના ધર્મની ખુખીઓથી જાણકાર રહેવું હોય અને તેની સાથે જો ક્રિયા કરમ પણ સાચવી રાખવું હોય તો ધર્મગુરુઓના બે ભાગ, એરવદા તથા મોખેદાના, કરવા જોઈએ અને બંને વર્ગોને વારંતે ગુજરાનનાં સાંધણા નક્કી કરવાં જોઈએ. એરવદોના ભાગે ભાપણા કરીને તથા ચોપડી ચોપાન્યાં છપાવીને ઘણી સસ્તી કીમ્મતે જરથોસ્તીઓમાં પ્રસાર કરવાં જોઈએ. એવાં ભાપણા તથા લખાણા થાય તેનો બોજો એરવદોને માથે નાખવો નહિ જોઈએ પણ તેને વારંતે એક ૫૦૦ ઉભું કરી તેમાંથી તેનો ખરચ કરવો જોઈએ, અને કાગળ તથા છપામણીના ખરચ જોઈલી કીમ્મત તેવાં ચોપડી ચોપાન્યાંની રાખવી જોઈએ. મોખેદોના ખીજ ભાગે શુદ્ધ કચ્ચારે અવસ્તા ભણવાનું શીખવું જોઈએ અને તેઓની તે માટેની તથા ધર્મ નિતીની પરિક્ષા લેઈ, જો તેમાં પ્રસાર થાય તેઓનેજ નાવર તથા મરાતંબ થવાની રજા આપવી જોઈએ. અને દરેક ક્રિયાનો એવો લવાજમ દરાવવો જોઈએ કે તેમાંથી મોખેદો પોતાનું આપરથી ગુજરાન કરી શકે. મોખેદોના ચંચળ દીકરાઓ હશે તેઓ પહેલા વર્ગમાં દાખલ થઈ શકશે, અને ખીજ વર્ગનું કામ ભણતરો ભણવાનું અને પહેલા વર્ગનું કામ ધર્મની ખુખીઓ સમજાવવાનું રહેશે, અને તેવી રીતે જરથોસ્તી ધર્મની ખુખીઓ તથા ભણતરોની જાળવણી ઉંચી ટોચપર લાવી શકાશે. બાકી હાલના મોખેદો તરફ તીરસ્કારની નજરથી જોવાથી મુધારાને બદલે આર બીગારો થતો ચાલશે. હાલના મોખેદો તેઓના ખુથડ દીકરાઓનેજ મોખેદોમાં નાખે છે અને ચંચળ દીકરાઓને કેળવણી આપી ખીજ ધંધામાં નાખે છે એ ખચ્ચીત બીગારાની નીશાણુ છે.

આપણું નીચલા અવસ્તાના કલામો હોરમઝદ યસ્તમાં ભણ્યે છીએ, ત્યાં દાદાર અહુરમઝદ અશો જરથુસ્તને કહે છે કે “આશ્રવનાંમ અહિ આશ્રવતેમનાંમ અહિ.” એટલે “મારું નામ અથોરનાન છે, હું અથોરનાનોમાં સૌથી સરસ છું.” જુઓ સાહેબો દાદાર પોતે અથોરનાનમાં ખપે છે. વળી હજી આગળ ચાલ્યે, ૫૨વરદીન, યસ્ત ૫૩રો ૯૪. “ઉસ્તાનો જાતો આશ્રવયો સ્પિતામો ઝરથુસ્ત્રો.” એટલે “મુબારકબાદી છે આપણને કે સપેંતમાન જરથુસ્ત જેવો અથોરનાન પેદા થયો.” ઈજરનેના ૪૨ માં હાલના છઠા ૫૩રામાં

શું આવે છે. “યોષ્ઠ યેયાં દૂરાત્ અષો-ધષો દૃષ્યુનામ્.” એટલે “જે અથોરનાનો દેશોની અશોષ ધચ્છતા દુર લગી વારે ધડીએ જાય છે.” એક જરથોસ્તી બ્યારે પોતે તરત મરણ પામશે એમ જાણે છે ત્યારે પોતાનાં ખીજાનાં આગળ એક અથોરનાને બોલાવી તેની આગળ તમામ પોતાના ગુનાહની તોજશ અસલ ધરાનમાં કરતો હતો, કે જે રસમ હજુ પણ થોડી ઘણી જળવાયલી છે. તે પતેત ભણતાં શું બોલે છે? “રદાં ઉ મોવદાં ઉ દસ્તુરાં ઉ એરવદાં આજુરદે એસ્તમ.....પપતેત હોમ.” એટલે “દીનના સરદારો, મોખેદો, દસ્તુરો અને એરવદોને મેં આજુરદે કીધા હોય..... તેનો હું પસ્તાવો કરું છું.” એપરથી સાદ માલમ પડે છે કે મોખેદોએ પોતાનો દરજ્જો જળવી રાખવો જોઈએ. સાસાન્યાન વંશના પાદશાહોએ તો ચોક્કસ અથોરનાનો તેમની કાબેસ્થતને લીધે વજીરાતની પધ્ધિએ ચઢડાવ્યા હતા. ઉપર હું જણાવી ગયો તે ચાર ટોળાઓને આપણાં શરીર સાથે સરખાવવામાં આવ્યા છે. તેમાં માથાં તરીકે ધર્મગુરૂને લગતા વર્ગને ગણ્યો છે, છાતી અને પેટ તરીકે ખેતીવાડીને લગતા વર્ગને ગણ્યો છે, હાથ તરીકે પાદશાહ પહેલવાનને ગણ્યા છે, અને પગ તરીકે હુતોક્ષ યાને ધંધાદારીઓને ગણ્યા છે. હાથ જેમ શરીરનો બચાવ કરે છે તેમ પાદશાહ પહેલવાન માણસ જાતનો બચાવ કરે છે. છાતી અને પેટ જેમ શરીરનું પોપણ તૈયાર કરે છે તેમ ખેડુત વર્ગને લગતાઓ માણસ જાતનું પોપણ તૈયાર કરે છે. પગ જેમ શરીરને ખડું રાખે છે તેમ હુન્નર કામ કરનારાઓ દુન્યાને ટેકાવે છે. પણ આખાં શરીર ઉપર માથું સરદારી ભોગવે છે, કારણકે તેમાં અક્કલ અને ચઢડતી ઈંદ્રીઓ છે, તે પ્રમાણે ધર્મગુરૂઓ ખીજા બધા ધંધાદારીઓ ઉપર સરદારી ભોગવે છે, કારણકે તેઓ અક્કલના ખજાનાની કુચી પોતા પાસે રાખે છે અને તેથી આખી દુન્યાને ચલાવે છે, અને તે માટે તેઓને વધારે માન આપવાની જરૂર છે. જેમ માણસોના જનમાલની પાસાની કરવી રાજના અમલદારોનું કામ છે તેમ તેઓના આત્માઓની પાસાની કરવી ધર્મગુરૂઓનું કામ છે. રાજકારોગ્યારીઓ માણસોનો દુન્યાઈ કારોગ્યાર બરાબર ચલાવવાની ફરિદ રાખે છે, પણ ધર્મગુરૂઓ તેઓની આ તેમજ આવતી જીંદગીની ખેડતરી તેઓને દેખાડે છે. હવે જો આપણે રાજના અધિકારીઓને ઘટવું માન નહીં આપ્યે તો તે ખુદ રાજકીની તરફ એરવર્તી શુક ગણાય છે, તેમજ જો આપણે લાયક ધર્મગુરૂઓને ઘટવું માન નહીં આપ્યે તો તે ખુદ ધર્મને અપમાન આપવા બરાબર ગણાય. માટે લાયક ધર્મગુરૂઓને માન આપવું જોઈએ.

જેઓ પોતાના લાયક ધર્મગુરુઓનું માન જાળવતા નથી તેઓ પોતાના ધર્મનું માન જાળવતા નથી. એક ધર્મગુરુ તેના ધર્મના એક પ્રતિનિધી જેવો છે, તેથી તેને આપેલું માન કે અપમાન તે ધર્મને આપેલાં માન કે અપમાન બરાબર છે. પુરાતન ઇરાનીઓ અથોરનાન વર્ગને અતિ માનવંત ગણતા હતા, તેથી તેઓ આતશ ન્યાએશમાં ‘આશ્રવ-પુશ્ચિય’ એટલે અથોરનાનના જેવી ખસલતનું અચ્ચું પોતાને ત્યાં માંગતા હતા. સારાંશ એટલે કે દરેક જરથોસ્તીએ લાયક અથોરનાન તરફ પુરતાં માનથી વર્તવું જોઈએ. જજમાનોના આત્માનું ભડું કરવાની પ્રજા અથોરનાનોને શીર છે, અને તેના બદલામાં તેમનાં ગુજરાનોના બંદોબસ્ત રાખવાની અને તેમને માન આપવાની બેહેદીન જજમાનોની પ્રજા છે. પુરાતન જમાનેથી સધળી સુધરેલી પ્રજાઓમાં ધર્મગુરુઓને ખીજ સધળા વર્ગોથી વધારે માન અપાતું આવ્યું છે. જે કોઈ એમ સમજે કે જે પ્રમાણે સુથાર, લુહાર, દુકાનદાર વગેરે જુદા જુદા ધંધાદારો છે, તેજ પ્રમાણે ધર્મગુરુઓખી ધર્મ ક્રિયાનો ધંધો કરનારા છે માટે તેઓને ખીજ ધંધાદારો જેવાજ ગણવા, તો તેમાં મહોદી જૂલ છે. ધંધાઓનું ચહાઉતરપણું દરએક ધંધો શીખવાને અને ચલાવવાને મગજની વધતી કે ઓછી મહેનત પ્રમાણે હોય છે. જે ધંધો શીખવાને અને ચલાવવાને મગજની મહેનત વધારે પડે છે તે ચહાટી પદવીનો ગણાય છે, અને જેમાં મગજની મહેનત ઓછી હોય છે તે ઉતરતી પદવીનો હોય છે. હવે દીનતો એલમ શીખવાને અને ધર્મગુરુની પ્રજા બળવવાને ખીજ કોઈખી ધંધા કરતાં મગજની મહેનત વધારે પડે છે. કેમકે તે એલમ શીખનારને દુનીઆઈ વિદ્યાઓનો અભ્યાસ કરવા ઉપાંત આ દુન્યાની પેલીમેર અને આ જીંદગીની પછીની હાલતમાં શું છે અથવા હોવું જોઈએ તે વિષેની મુશ્કેલ બાબતોનો અભ્યાસ કરવો પડે છે, અને માણસોને ખરે રસ્તે કેમ ચલાવવાં તે વિષેની મગજની મહેનત કરવી પડે છે. એટલા માટે ધર્મગુરુનો પેશો ખીજ પેશાઓથી એક ગણાય છે, માટે તેને છાજતું માન તે પેશાવાળાને મળવું જોઈએ. લાયક અથોરનાનો કદિ લાલચમાં પ્રતા નથી. તેઓ જાણે છે કે પલમારની મોજને ખાતર તમામ જીંદગી રદખાતલ કરી દેવી એના જેવું ખીજું કંઈજ ખરાબ નથી. અશો જરથોસ્તને ફેટલી બધી લાલચ, ખરાબ અને પાપી માણસોએ આપવા માંગી હતી અને કહ્યું હતું કે “અએ જરથુસ્ત! તું સચ્ચાઈ શીખવવાની છોડી દે. તું સોકોમે ઉદયોગ કરવાને ના શીખવ, કારણકે તેથી હમારાથી હમારી લુચ્છાઈ દોંગાઈ થતી નથી. તું તો કહે છે કે સાચ્યું

બોલવું, પણ જુદાં વગર તો અમારો નીકાળ નહીં.” ત્યારે જરથોસ્તે તેમને જંનેરી કહાડ્યા અને કહ્યું કે “નહીં, હું સમ્યાધજ શીખવીશ, હું કુન્યાનાં મોકોની રહેતુમાઇ કરીશ, હું તેમને સામ્યો અને સારો રસ્તો બતાવીશ, હું તમારી ખરાબીઓને તોડીશ, હું તમને પ્રજોત કરીશ, અને ભલાં આદમીઓને મદદ કરીશ.” તેણે નીચલા અવસ્તાના કલામ કહ્યા. “યવત યસાઇ ત્વાચા અવત્પ્સાઇ અએષે અપહ્યા.” એટલે “જ્યાં સુધી મારામાં શરીરને લગતું કાવત છે અને મનની મજબુતાઇ છે, ત્યાં સુધી હું સમ્યાધ શીખવવાની કોશિશ કરીશ.” ઇજશનેના ૨૮ મા હાના ૯ મા પ્રકારમાં જરથોસ્ત બોલે છે કે “અએ અહુરમઝદ તું સામ્યા ? લલયાવે એવી ચીજો મેળવાને હમો તુંને આજુરદેહ નહીં કરશું.” વંદીદાદની ૧૯ મી પરગરદ પ્રમાણે જ્યારે હારેમને જરથોસ્તને લલયાવ્યો કે તુંને રાજપાટ આપ્યે, પેલો વધધન નામનો પાદશાહ હમારાથી નેહાલ થઇ ગયો તેથી તુંને દશ ગણો નવાજ્યે, તુંને બેશુમાર દોલત અખશીએ અને તેના બદલામાં તું ધર્મ સમજાવવાનો છોડી દે, કારણ હવે પછી જોટલી દીનો પેદા થશે તેમાંની કોઇપણ દીન તારી દીનની માફક ધસારા-અંદ ફેલાઇને હમુને કંધાડા નહીં પાડશે, કારણકે તાહરી દીનમાં એકેએક ભલાં પ્રમાનો સમાઇ ગયાં છે, માટે કોઇપણ પ્રકારે હમારી બદફેલી પ્રાવી શકનાર નથી.

ઉપલી શરેહ સાથના તરજુમાના અવસ્તા નીચે પ્રમાણે છે :—

“અપસ્તવંધુહ વંધુહીમ્ દએનાંમ્ માઝદયસ્નીમ્ વિન્દાઇયાનેમ્ યથવિન્દત્ વધવનો દંધહુ-પઇતિપ્. પર્ઠિતિ અહ્માર્ઠ અવપત યો રિપતામો ઝર-થુસ્ત્રો નોઇત્ હેઅપસ્તવાને.” એટલે “તજીદે ભલી માઝદયસ્ની દીનને અને મેલવ બદલો જેમ મેલવ્યો વધધન દેશપતિએ. જવાબ તેને દીધો સપેતમાન જરથોસ્તે કે નહીં તજું તે દીનને, બદલો મેલવવાને માટે.”

અશો જરથુસ્ત મુદ્દલ લાલચને વશ નહીં થયો, કારણ કે તે એક અથો-રનાન હતો. તે જાણતો હતો કે લાલચ શાકરનું પડ ચઢાવેલી ઝેરની ગોળી છે જે મોહકમાં મીઠી લાગે છે પણ ગળે ઉતરવા પછી જીવની ધાટ કરે છે. લાલચ મુગંધી ફુલોનો છાંય છે જેને તજીએ ઝેરી નાગ છુપાયેલો છે. લાલચ એક સલામતીનો ટાપુ દેખાય છે પણ ખરેખર તો તે મીઝસની આ અને પેલી જીંદગીની આબરની કીશતીનો નાશ કરનારો ખડક છે. લાલચને તાબે નહીં થવું એ એક ઉમદા સદગુણ છે, એક દુરઅદેશ હડાપણ છે, એક પહેલવાની બહાદુરી છે. જે માણસ લાલચને તાબે થાય છે તે પોતાની આ તેમજ

આવતી જીંદગીની પ્રતિબંધો નાશ કરે છે. જેઓ તેને તાબે થયાં તેઓએ પોતાનું નામ કુઆવ્યું છે, પણ જેઓએ તેને પોતાને તાબે કીધી તેઓ પોતાનું નામ માન સાથે કાયમ રાખી ગયાં છે. હમદીન જરથોસ્તીઓ, જેમ અસો જરથોસ્ત લાલચને વશ નહીં થયો, પણ ખુદાતાલાની ઇચ્છા હતી કે તે જરથોસ્તી દીન સમજાયે તેમ તેણે કીધું અને તે માટે પ્રકટ ખુદાથીજ ઉતરતો તે ગણાય છે. જુઓ જ્યારે આપણો સાસાન્યાન વંશનો છેલ્લો પાદશાહ યઝ્દજર્દ શહેરયાર આરખોના હાથપર શીકરત ખાતો ખાતો જીવન નદીનાં મર્મ શહેર તરફ આવી પુગો અને ખુશરો નામના એક આટો દળનારને ત્યાં આશરો લીધો, ત્યારે તે શહેરના હાકમ ‘માહુએસુરી’ એ તે ખુશરો પાસે યઝ્દજર્દનું ખુન કરાવ્યું, કે જેથી કરીને તે ધરાનનો માલિક થાય. પણ તે નિમકહરામ રાજ તો શું મેળવવા પામ્યો, પણ ઉલટું ખોરાસાનના હાકમ ખેજનના હાથપર માર્યો ગયો.

‘મલે તમ અગર માહુયેને,
કરે કતલ ખેજન તે બદ ખુદને.’

અને તેનાં કુટુંબપર હમેશની લ્યાનત રહી ગઈ. તમામ જરથોસ્તીઓ ભેગા મળ્યા અને તેની ઓલાદને, જશન, ગહમ્યાર, શાદી રામશની, વજેરે મીજલસોમાં લાગે સેવાથી દુર રાખી; જ્યારે ખીજન હાથપર ધરાન જીતનાર ખુદ આરખોએ પણ સંપ કીધો કે જે મરદ પોતાના લડું ઇચ્છનાર અને પોતાને હાકમ જેવી પદવી આપનાર સાથે નિમકહરામી કરે તે આપણા જેવા પારકાઓ સાથે તો શું લલાઈ કરવાનો? અને તેની ઓલાદને દરેક ઠેકાણેથી અતરફ કીધી. આ ઉપરથી હાલમાં આપણા લોક રમુજને ખાતર માહોમાંહે ઠઠ્ઠા મસ્જદી કરે છે કે તારી ઓલાદ તો ‘માહુએસુરી’ થી ઉતરી આવી છે. હવે જ્યારે યઝ્દજર્દ હાંચો અને માર્યો ગયો અને આપણે આપણા પ્યારો મુલક ખાત્તો ત્યારે આપણો મુલક જીતનારાઓએ આપણા વડવાઓને કહ્યું કે ગમે તો હમારો ધર્મ કબુલ કરો અને ગમે તો દેશ છોડી જાઓ. ગરીબ ખીચારા જરથોસ્તીઓ! તેઓ હજારો વરસ થયાં જે મુલકમાં વસ્તા આવેલા, જ્યાં તેમના ન્યાગાનો દુન્યાને હેરત પમાડે એવાં સહાસ કર્મો કરી ગયલા, તે છોડતાં તેમને કેવું દુઃખ થયું હશે! તેમનાં ઘેરઆર ને આગ બગીચા અને મીલકત પારકાઓને હાથ ગઈ, તેમને તેની એક પૈ પણ મલી નહીં, આંગપરનાં કપડાં અને કંઈ જીજ રકમ સાથે ધરાન વતનને છેલ્લી સલામ કીધી. હાયરે! અરે ઓ પ્યારાં ધરાન! મુજના આપદાદાઓનાં વતન, તારાં બચ્ચાંઓ આ પરમુલકમાં એક ન્યામી, માયાલુ અને ખુલદં રાજ્યના છાંયા હેઠળ હાલ છે.

આ બળવાન અને દનસાશી રાજનેજ હમો હમારું પોતીકું સમજ્યે છીએ. જુઓ સાહેબો તે જરથોસ્તીઓએ પોતાની માલ મીલકત અને ધરખાર પોતાના હાથમાં રહે અને હનરોની રક્તોનું નુકસાન નહીં થાય એવી લાલચથી કદિ પણ પારકો ધર્મ એખ્યાર નહીં કીધો. પણ હાડમારી બોગવતા, તણાતા ધસડાતા હનરો કોસ દુર આવી પુગા. પોતાનાં સાચ્યાં એકીન અતાવી આપ્યાં, અશો જરથુસ્તે જે દીન મહા રંજ સેધ શીખવેલી તેની તરફ શીદાગીરી અતાવી તેને ખાતર કેટલું દુઃખ સોચું ! કવચિતને ખુદા ના કરેને એવો પ્રી વખત આવે તો આપણુ ધર્મને ખાતર એમનો દાખલો પકડવાને આપણે પણ તત્પર થઈશું. એવું કહેવાય છે કે જ્યારે આરંભો ઈરાનનાં તખ્તપર ચઢી એકા અને પછી યજ્ઞેઝદને જે ગાદી સારસ હતો તેને એલાવી પુછ્યું કે તું હવે હેલવેલું શું માંગે છે ? ત્યારે તેણે કહ્યું કે દરિયા દેશમાં એક કિન્નર જગા. પણ મગર થાઓ એ જરથોસ્તી ખીરાદરો ! આપણું દરિયા એટલું તો પ્રળદુપ અને આખાદ હતું કે આરંભ પાદશાહનાં માણસોને એક કિન્નર જમીનનો કટકો પણ મળ્યો નહી. એપરથી માલમ પડે છે કે દરિયાની પારસી પ્રજા ઘણી હિદયોગી હતી, એતીવાડી ઘણી સારી થતી હતી, અને તેમાં કાંઈપણ શક નહીં, કારણ કે અશો જરથોસ્તે એતીવાડીનો ધંધો કરવાને ઘણી ભલામણ કીધી છે, કાંચજે તેપરજ તમામ દેશોનો આધાર છે. વળી એમ કહેવાય છે કે અશો જરથુસ્તના હાથમાં એક આતશ હતો કે જે જેબી રીતે કાંઈબી તેલ, લાકડાં કે કાંઈપણ જ્વતનાં બળતણ વગર બલતો હતો, તે આતશ એને ખુદાઈ દરવાહથી મળ્યો હતો, અને એ ખેડુત લોકો એટલે વાસ્ત્રીઓશપર મવક્કલ હતો. તેમજ આદર ગુશરપ એ આતશ રથ-એસ્તાર પર મવક્કલ હતો, જ્યારે આદર પ્રોહયા આથવન પર મવક્કલ હતો. કેટલાક નામીયા આતશોનો હેવાલ :—

(૧) આદર ગુરજન મેદર :—એ નામનો આતશ ‘આદર મેદર ગુરજન’ના નામથી પણ ઓલખાય છે. એ આતશ વાસ્ત્રીઓશ યાને ખેડુત ઉપર મવક્કલ છે. પહેલવી ગુનદેહશ તથા શારસી રેવાયતોમાં એને વીશે એવું જણાવેલું છે કે એ આતશ, હનરત અશો જરથુસ્ત, ગુરાતરપ પાદશાહની દરખારમાં લાગ્યો હતો અને તેની ખુબી એ હતી કે તે ખુશખોઈ કે બીજી કાંઈબી ચીજ વગર બળતો અને કાંઈબી ચીજથી ખુબ નહી જતો હતો. એની જગા રએવન નામના પહાડ ઉપર મુકરર કરવામાં આવી હતી. અને તેથી અવસ્તામાં એ પહાડને માન સાથે યાદ કીધો છે.

(૨) આદર પ્રશાહ્યા :—એ આતશ વિષે એવું કહેવામાં આવેલું છે કે તે મોખેદો, દરતુરો તથા પહરેજગારો ઉપર મવકલ છે. એને આદર પ્રશાહને નામેથી ઓલખે છે. યુનહેદેશ નામની પહેલવી કેતામમાં એવું જણાવેલું છે કે, એ આતશને પહેલવહેલાં ‘આદસસ’ (The river Oxus) નદીના કીનારાપરના ‘ખારજમ’ નામના શહેરમાં આવેલા ‘ગદમન-હોમનદ’ નામના પહાડ ઉપર તખ્તનશીન કીધો હતો. જમશેદ પાદશાહનાં મરણ પછી એ આતશને જુહાકના હાથમાં જવાથી ખ્યાલો હતો. ગુરતાર પાદશાહના વખતમાં તેને ‘ખારજમ’માંથી કંચકીને કામુલ-સ્થાનમાં આવેલા ‘રોશન’ નામના પહાડ ઉપર લઈ જવામાં આવ્યો હતો, કે જ્યાં એ મજકુર આતશ યુનહેદેશના વખત સુધી મોજુદ હતો.

(૩) આદર ગુશરપ :—એ આતશને કેખશર પાદશાહે ‘એહમન દેઝ’ છતાં પછી તખ્તનશીન કીધો હતો. એ આતશ પહેલવાનો તથા સીપા-ઈઓ ઉપર મવકલ છે. એ વીજલીના આતશને નામેથી ઓળખાય છે. શમસુલ ઓલમા એરવદ છવનછ જમશેદછ મોદી. ખી. એ. ના ‘આદર ગુશરપ’ પર લખેલા રસાલાના આધારે એમ કહેવાઈ શકાય કે ઇ. સ. ની નવમી સદી સુધી એ આતશ રોશન હતો. એ કદીમ આતશની તવારીખ જાણવા માટે મારા વડાલા જુવાન્યાઓને હું કપલા લાયકીવાલા કામેલ એરવદ સાહેબે ‘આદર ગુશરપ’ પર લખેલો રસાલો વાંચવાની ભલામણ કરે છું, કે જેથી ફરીને ભવિષ્યમાં તેઓ (જુવાન્યાઓ) ખીજા નામાંકિત આતશ કહેલો વિષે એવાજ કામેલ્યત ભરેલા રસાલા લખી શકે.

(૪) ‘નેરથોસંગ’ :—એ પણ એક આતશ તથા પ્રેરેતાનું નામ છે. એ આતશ પાદશાહોના નાભમાં અક્ષવામાં આવે છે, જેથી તેઓ દુન્યાને આબાદ કરવાનાં કામોમાં પોતાની હકુમત સારી રીતે ચલાવી શકે. પ્રેરેતા તરીકે એનું કામ દાદાર અહુરમઝદના પેગામો પહોંચાડવાનું છે.

(૫) ‘મીનોકરદ્રો’ :—એ આતશ વિષે એવું જણાવ્યામાં આવ્યું છે કે તે દાદાર અહુરમઝદની નજદીક હમેશાં રોશન રહે છે.

ધર્મ સમગ્રવતાં જરથોસ્ત પર ઘણુંજ દુઃખ પડ્યું હતું. કાઈ-રટને ખીલા ઠોકી મારી નાંખ્યો. પણ જરથોસ્તે વળી ક્યાં પોતાનો પ્રાણ ખીજા અદઃ-વ્યસની આદમીના હાથ પર નથી ઝોડયો? કાઈ-રટના વખતમાં તો દુન્યા થોડી ઘણી પણ સુધારામાં હતી માટે જંગલીઓ સાથે કાઈરટને ઘણી રકછક કરેલી નહીં પડી હશે, પણ હજારો વર્ષ પર જરથો-સ્તને કેટલી રંજ ખેંચવી પડી હશે ! જ્યારે પુરા આદમીઓએ જરથોસ્તને

ધણા હેરાન કીધો, એની માલમતા લુટી લીધી, અને કહ્યું કે ધર્મ સમજાવવાનો છોડી દે, ત્યારે જરથોસ્ત કાકલુદી સાથે ખુદાતાલાને અરજ કરે છે, જે શબ્દો આપણને ઉસ્તવદ ગાથામાંથી મળી આવે છે. જ્યાં જરથોસ્ત બોલે છે કે “કામને મોઘ જાંમ કુશ્ત્રા નેમો અયેની.....માકમ્ના પ્રસ્વાહ્યતયા કમ્નાના અહ્મિ.” એટલે “(ઓ અહુરમઝદ!) હવે હું ક્યાં જાઉં અને શું કરું? .....નથી મારી પાસે પૈસો ટકો કે નથી મારા પક્ષમાં ધણા મદદગારો.”

જ્યારે અહુરમઝદે આ જોયું ત્યારે જરથોસ્તનો તરત છુટકારો કીધો. વળી આપણા એ રાસ્ત પેગમ્બરને તમામ દેવોનો સરદાર કે જે અંધમધન્યુ, તેના તરફથી પણ કેટલીક પટાવત થઈ, તેની બીના વંદીદાદની ૧૯ મી પરગરદમાં આવી છે તેનો સાર નીચે મુજબ આપ્યો છીએ. અંધમધન્યુએ જરથોસ્તને લાલચ આપી જેમુલ ખજનો બક્ષવા કહ્યું કે તું અમારી તમામ બદીઓને તોડનારી તારી યજ્ઞાંપરસ્ત દીન શીખવવાનું મુકી દે. ત્યારે જરથુસ્તે સાફ ધસીને ના પાડી અને તે પોતાનાં હથ્યાર લેઈને ઉડ્યો અને તે અજમાવ્યાં કે તુરતા તુરત તમામ નાપેકારો દૂર થયા. ત્યારે અંધમધન્યુએ પુછ્યું કે આ હથ્યારો તું ક્યાંથી લાવ્યો. જરથુસ્તે જવાબ દીધો કે આ દુન્યા કે જે પહોલી, બહોલી, ગોળ, અને પાર કરવાને દુર પડે એવી છે તેમાં જખ્માર નામના પહાડમાંથી નીકળતી દરેજ નદીને કાંઠે આવેલાં મારા આપ પોહર-શસ્પના ઘરમાંથી. હવે કિપલા પ્રકરામાંથી માલમ પડશે કે જરથોસ્તે કહ્યું કે દુન્યા ગોળ છે, એપરથી સામેત થાય છે કે અસલી ઈરાનીઓમાં ખગોળ વિધ્યાનું જ્ઞાન હતું. ગાથાપરથી વળી વધુ એ સામેત થાય છે કે પૃથ્વી અધ્ધર છે. ત્યારે સાહેબો હું મારાં આસપાસનાં વાંચનને આધારે જણાઉં છું કે અસલી ઈરાનીઓ એકેએક હુન્નરમાં પ્રવિણ હતા. જે એકવીસ તુરક બચ્ચા હતા તેો આજે યુરોપિયન ઓલમાઓને કોઈપણ જ્ઞાતનાં સાયન્સ માટે વધુ શોધ નહીં કરવી પડતે, એટલા આપણા આપદાદાઓ સુધરેલા હતા. પારસી કોમમાં આપણને ખુદાતાલાએ જન્મ આપ્યો માટે આપણે ધણા મગર થવું જોઈએ, કે આપણુ તમામ શીલસુશી, અને સાયન્સ અને તબીબતમાં માહીતગાર એક પવિત્રમાં પવિત્ર, પ્રેરતા કરતાં પણ ચહુડતા પેગમ્બરનો ધર્મ માનનાર છીએ. આપણુ બધા નામાંકિત કેખશર્નાં બચ્ચાં છીએ. આપણુ બધા બળવાન દારાયસ અને સાર્ધરસની ઓલાદના છીએ, આપણુ બધા મહાત્મા પ્રેરદુતનાં પ્રજંદ છીએ. આપણુ બધા આદેલ નોશીરવાનની બુની આદના છીએ. મરહુમ ઇરાનનો શેહનશાહ જ્યારે ઇગિલ ગયો ત્યારે તેને

(૩૧)

ધાતુ' માન મસ્તુ' તે બધા અંગ્રેજોએ એમ સમજીને માન આપતા હતા કે પેલા એક વખત આખી દુન્યાપર સરદારી ભોગવી ગયલા દારાયસ અને સાર્દારસની ઓલાદનો આ શહેનશાહ છે. પણ તેમને માલમ નથી કે તેમનાં ખરેખરાં બચ્ચાંઓ તો આજ જમાનાની ગીરદેશમાં લપટાઇને પરમુલકમાં મુઠ્ઠીભર સંખ્યા જોટલા ગણાતા પેલા સહાસીક પારસીઓ છે. જરથોસ્તીઓની અસલી જાહેજલાલીથી બેખબરા પારસીઓ આજે શું મુંબઈમાં કે પ્રદેશમાં કોઇ રોણકદાર ઇમારત જોઇ હેરત થાય છે, પણ તેઓ જાણતા નથી કે તેમના બહાદુર નેઆગાનોનાં અસલનાં પુરાતમ બાંધકામો જોઇને મોટા મોટા મુસાફરો દાંતમાં આગલાં પકડે છે, કે હજારો વર્ષપર આવાં મજબુત, રોણકદાર અને ગંજવર બાંધકામો કેમ થયાં હશે. પરસીપોલીસનાં બાંધકામો હાલની ઇમારતને ટકર મારે એવાં થયલાં છે. આજનો ઇરાની શહેનશાહનો મહેલ પુરાતન ઇસ્તખરની આગળ બે હાથ જોડે, આજની મુંબઈની આલબર્ટ અને એલીસ બીલીંગો, આજના વખતના વિક્ટોરિયા તરમીન્સનાં સ્ટેશન અને ટાઉનહોલની કેમ્પી ઇમારત, એક વખત પોતાના ગુંબજની ટોચ ગગન સાય ગરરીથી વાત કરતા હોવા રહેલા તખ્તે જમશીદ આગળ કંઈજ બીશાદમાં નથી. ચેહેલ મીનાર અસલના બાહોશ પારસી ઇજનેરોની કાબેલ્યતનો એક વધુ દાખલો રજુ કરે છે. ૫૬૮ ત્રણજ આરસના પથ્થરનો એકેક મીનારો બાંધેલો કે જેમાંથી જેમ આરસીમાંથી મહોડું દેખાય તેમ દેખાય છે, એટલો તે આરસ ચલકે છે. પણ જે જમાનામાં એ ચેહેલ મીનાર બંધાયા તે જમાનામાં ઇરાન કે તેની આસપાસના મુલકોમાંથી એવી જાતના પથ્થર મળતા નહોતા, પણ હેક આફ્રિકાખંડના મિસર દેશ (ઇજીપ્ત)માં મલતા હતા. ત્યારે ત્યાંવેરથી એવો એકેક ભારી પથ્થર કેમ લાવ્યા હશે ? જેમ આજના વખતમાં આગબોટપરથી ભારી માલ ઉતારવાનાં યંત્રો છે, તેવાં તે વખતે પણ હોવાંજ જોઇએ. ત્યારે ઇરાની પારસીઓ કેટલા સુધરેલા હોવા જોઇએ. અસલ દરેકે દરેક હુન્નર ઇરાનીઓમાં ચાલુ હતો. આજે જે શહેર સુધરાઇતા, તાંદુરસ્તી જાળવવાના અને શુષ્ક શાતીના નિયમો મ્યુનિસિપાલ કાયદામાં છે, તે સઘળા આપણી વંદીદાદ કેતાબમાં છે. ગોલામખારગીનો પેશો કરનારને અંગ્રેજી રાજમાં મહા ગુનેહગાર ઠેડવ્યો છે તેજ માફક વંદીદાદમાં ગુલામખારગી કરનારને હંમેશ ને હંમેશ સુધી દોજખી ઠેડવ્યો છે. નિતિનીઆબદમાં પણ ઇરાનીઓ પહેલે નંબરે આવતા હતા. કોઇપણ જાતની અનિતી તેમનામાં ફેલાયલી માલમ પડી નથી. કોઇ પણ આદમીએ આપઘાત કીધેલો આપણને ઇરાનની તવારીખમાંથી

માલમ પડતો નથી. એ બધા પ્રતાપ અશે જરથોસ્તનાં શીક્ષણોને લીધે. હવે આપણુ પાછા જરથોસ્તે જે જવાબ અંદમધન્યુને આપ્યો તેપર આવ્યે. ત્યાં લખ્યું છે હથ્યાર, તે હથ્યાર તે શું? તે કંઈ હાળ તલવાર કે તીર કામઠાં નહીં, પણ 'યથા અહુવધરયો'ની ઉત્તમ અંદગીના કલામ. એ કલામ એટલા તો એજમતી છે કે જે કોઇપણ આશ્ત વખતે એ અહુન-વરના યાતો અષેમવોહુના કલામ સામ્રુત ઉસ્તવારીથી લખ્યા હોય તો જેમ એક ઝનુની વર એક હમેલદાર માતાનું પેટ શડીને તેનાં પ્રરંદના દુકડે દુકડા અને દુરચેદુરચા કરે છે તેમ એ કલામો આપણી આશ્તના ચીરચેચીરયાં અને દુકડેદુકડા કરીને પાંચ ગાઉ દુર મોકળી દેશે. જરથોસ્તી ધર્મમાં સૌથી પુરાતમમાં પુરાતમ અંદગી 'યથા અહુવધરયો,' 'અષેમવોહુ' તથા 'યેંધહેતામ આઅતયેસ્તે' નામની ત્રણ અંદગીઓ છે. જે એ અંદગીઓ તમે લણો તો હું ખાતરી આપું છું કે તમારી આશ્ત દુર થાય. પણ એ અધું ક્યારે થાય? જે તમારા વિચાર રૂડા હોય, તમારાં વચન સત્ય હોય, અને તમારાં કૃત્ય બધાં હોય તોજ. ખરાબ નિષ્ઠાથી કીધેલી અંદગી ખુદાને હગવા જેવી છે. તે સર્વ શક્તિમાન ખુદા, અહુરમઝદ યસ્તમાં કહે છે કે 'નથી હું હગનાર યા નથી હું હગનાર' તે ખુબ યાદ રાખવું. પગે માછલાં મારે અને મોઢે રામ પાકારે એવું થવું નહીં જોઈએ. ઇશ્વર સર્વ વ્યાપક છે એતો સૌ કોઈ જાણે છે. ત્યારે એકગમથી અંદગી કરવી અને બીજગમથી લુચ્છાઈ કરવી તેનો પ્રાયદો શું, તે પ્રિય વાંચનારે પોતેજ સમજી લેવું. અંદગી કરતી વખતે નીચલા વંદીદાદના કલામ ખુબ યાદ રાખવા જોઈએ :—

“સૌથી સરસ ત્રણ ચીજ કે જે ૧) સારો વિચારેલો વિચાર, તથા ૨) સારું કહેતું વચન, તથા ૩) સારું કીધેલું કામ, એનેથી તમે કદિપણ દૂર ના થતા. સૌથી ખરાબ ત્રણ ચીજ કે જે ૧) ખરાબ વિચારેલો વિચાર, ૨) ખરાબ કહેતું વચન, તથા ૩) ખરાબ કીધેલું કામ, એનાથી તમે દૂર થજો” ! વાંચનારા સાહેબો ! આપણા બૃહદ ધર્મમાંથી એવા નિતાને લગતા કંઈ સંખ્યાબંધ કલામો મળી આવે છે. હવે હું જરથોસ્ત ઉપર પાછો આપું છું. એ એક પવિત્ર નર હતો એટલુંજ નહીં પણ એક પ્રેરેતો હતો, એક પ્રેરેતો હતો એટલુંજ નહીં પણ એક ચહ્ણયાતો પ્રેરેતો હતો, ચહ્ણયાતો પ્રેરેતો હતો એટલુંજ નહીં પણ ચહ્ણયાતા પ્રેરેતાઓમાં પહેલે દરજ્જેનો હતો, ચહ્ણયાતા પ્રેરેતાઓમાં પહેલે દરજ્જેનો હતો એટલુંજ નહીં પણ એક અમશારપંદ હતો, એક અમશારપંદ હતો એટલુંજ નહીં પણ ખુદાથી ઉતરેલો જરથોસ્ત. ડાહ્યાપણ, દુરઅંદેશી, શક્તિ, વજેરેમાં

એ ખુદાની બરાબર, પણ પ્રરક એટલો કે ખુદા પોતે પોતાની કુદરતે પેદા થયો, બ્યારે જરથોસ્ત ખુદાથી પેદા થયો. માટે યાદ રાખજો જુવાન્યાઓ કે આવા તમારા પ્રખ્યાત પેગમ્બરનું નામ અને તેનો ધર્મ કે જે સૌથી પુરાતન છે તે, તમારી કાળજીની જેરહાજરીમાં નાખુદ નહીં થાય. તમારી આંખ આગળનો ગુમરાહીનો પરદો ચીરી નાખો, તમારી બેદરકારીની ઉંઘમાંથી બીદાર થાવો, તમારી આંખો ચોળો, જનશ્રુત થાવો, તૈયાર થાવો, અને જરથોસ્તી ધર્મજ્ઞાન મેળવો. યાદ રાખજો આ તમે જુવાન્યાઓ, કે ભવિષ્યમાં આવતી ઓલાદના પિતા તમે બધા થનારા છેઓ. માટે જ તમે તમારાં પ્રરકદોને ધર્મ કેળવણી નથી આપી, તો જરથોસ્તી ધર્મને જે સોશવું પડશે તેનો ઠપકો તમારે શીર આ તેમજ ભવિષ્યની છંદગીમાં ચોંટલો રહેશે. ધર્મપર તમામ આલમનો આધાર છે. ધર્મ શું છે? આ દુન્યાની સૌથી સરસ ચીજોમાં જે પહેલો દરજ્જો ભોગવે છે, તે ધર્મ છે. અને તેટલા માટે આ બુજેર્ગ ઓલાદના જુવાન્યાઓ, ધર્મ શીખવાની તથા સમજવાની મોટી પ્રજા છે. ધર્મ વડેજ મનુષ્ય માત્રનું જીવતર છે. ધર્મ નિતિનું મૂળ છે. ધર્મથી મનુષ્ય મુનવ્યગીરીમાં આવે છે, અને ધર્મથીજ ખુદાતાલાની પીછાન થાય છે. ઇનસાનને પોતાનાં કરતુક મુજબનું પ્રલ આખવાની વકી ધર્મથીજ છે. મરણ પછીની હાલતનો વીચાર તથા બેહેસ્ત અને દોજખનાં બ્યાનના ચિતાર મનુષ્યને ધર્મેજ જણાવ્યા છે. ધર્મ એ પાક યજ્ઞદાં સાહેબનો કાયદો છે, અને તે કાયદાને માન આપનાર ખોદા તાલાની દરબારમાં સુખર રહે છે. આ દુન્યામાં મુસાફર તરીકે આવેલા આદમને પોતાનું સદાનું સુખ મેલવવા તથા પોતાના પેદા કરનારને મલવા ફરતાં બીજું શું વધારે હોય ?

આ દુન્યામાં આપણુ દુઃખ ભોગવ્યે તેની કાંઈ ચિંતા નહીં. આ દુન્યામાં દરેક પ્રાણીને થોડું કે ઘણું દુઃખ ભોગવવું સરજેલું હોય છે. નસીબવાન તેજ શખસ કે જે પોતાનાં મરણ પછીનું સુખ હાંસેલ કરવા પામે. આપણો ધર્મ આપણને બેહેસ્તની ઉમેદ આપે છે. તે આપણું તારણ કરવાને તથા દોજખથી છોડવવાને સઘળી રીતે શક્તિવાન છે, આપણાં તારણનો જામીન છે, તે ખોદાઈ દરગાહમાં પેહેલ ભોગવવાનો હા ધરાવે છે. ખોદાઈ દરગાહનો તે આપણો વકીલ છે, અને તેનીજ બાંહેધરી હેઠળ આપણે એ પવિત્ર દરબારમાં જવાના છીએ. તેની સાહેતા વિના આદમ લાયકાર ! તેજ આપણો વિશ્વાસુ ભોમ્બો ! તેજ આપણાં દુઃખમાં ખરો હમશરીક ! તેજ આપણી ઉમેદનો આધાર ! હવે એથી આપણને શું વધારે બેહેતર છે ? આપણો ધર્મ સિવાય એવું કયું બીજું છે કે જે આપણને તે કિર્તારની નજ-

દીક પહોંચાડવાનો દાવો કરે ? જે ધર્મ આપણને સદાની પાદશાહી બક્ષવાનો, તેને આપણે કેવાં માનથી પાલવો જોઈએ ? તેને માટે આપણુ નહીં શું કર્યે ? જે કર્યે તે થોડું છે. માટે, મારા હમદીનો ! આપણા ધર્મને પાછો ખીલવવાને વાસ્તે હવે જલદીથી તમો કોશેશ કરો, કે તેથી પાક યજ્ઞદાંતી નઝદીક તમો પ્યારા થાવો. ઓ તમે કિર્તીવાન જરથોસ્તીઓ ! તેમાં મુખ્ય કરી ઉધરતા જવાન પ્રહસ્યો ! હવે તમે ખીદાર થાવો, તમારા એકીનના મેરાગને વધારે રોશન કરો, તમારી સુસ્ત લાગણીને ઉસ્કેરો અને પાક, બેશક માઝદયસ્તી દીનનાં લલાં ખાતર કોશેશ કરવાની કમ્મર બાંધો, કે જ્યોતી દાદગર અશો અહુરમઝદ તમારી ઈજ્જતમાં વધારો કરે, તમારા ધંધા રોજગારમાં બરકત થાય, તમારી આલઓલાદતું વધવું અને, તમારી જે જે હરકતો તથા ખરાબીઓ હોય તે નાબુદી પકડે અને સેવટે મીનાઈ જોહાનમાં હમેશનાં સુખની આશાએશ ભોગવવાનો એક મોટો તોશો અને !

જેમ આપણુ યજ્ઞદ અમશાસ્પદોની આરાધના કર્યે છીએ, તેમ જરથોસ્ત જોવા પવિત્ર રવાની પીરમરદની પણ કરવીજ જોઈએ. દરેક જરથોસ્તી પટે છે કે ‘જસમે અવંધહે મઝદ’ એટલે ‘અય દાદાર મારી મદદને માટે તું પહોંચ.’ તે સાથે એમ પણ પઢવું જોઈએ કે ‘જસમે અવંધહે જરથુસ્ત’ એટલે ‘અય તું (પવિત્ર) જરથુસ્ત મારી મદદને માટે તું પહોંચ.’ એમ કરવાનું કારણ એ કે દાદારથી ઉતરતો દરજ્જો જરથોસ્તનોજ છે. માણસોમાં એકલા જરથોસ્તનીજ ખુશનુમન છે. જરથોસ્તને ખુર હતું. જરથોસ્તે અહુરમઝદની હમાજોર લીધી હતી, જરથોસ્તે અશીશવંધ પ્રેસ્તા સાથ બગલગીરી કીધી હતી. એવો એ પવિત્ર ને પાક હતો કે યજ્ઞદ અમશાસ્પદો એના હોઠનું ચુંબન કરતા. માટે જરથોસ્તની પણ બંદગી થવીજ જોઈએ. દરેક બંદગી વખતે ખુદા પછી એને તરત યાદ કરવો જોઈએ. એનાપર આપણે આપણો જ્ઞાન શીદા કર્યે, ખુરઆન કર્યે, જે થાય તે કર્યે. તમામ દુન્યા શરીર છે અને એ આત્મા છે. એ ખુદાનો પસંદ કીધેલો છે. એની લાવેલી માઝદયસ્તી દીન આપ્રતાબ જેવી રોશન છે. એની દીનથી દુન્યામાં જ્ઞાનની રોશની પંથરાઇ. એના આવ્યાથી તમામ બેદોના ગાંઠ છુટા થયા અને એણે આલમને ખુરશેદ જેવી નુરમંદ કીધી. એણે દુન્યાનું તારણ કીધું, એણે મોક્ષ કેમ મેલવવો તે શીખવ્યું, એણે બેહેસ્તનો રસ્તો બતાવ્યો. હવે એથી વધારે તમને શું જોઈએ છે ? માટે માનો માનો, કમુલ રાઓ એની દીન, ઉસ્તવાર ઉભા રહેવો એની દીનપર. આપણી દીન તદ્દન નિર્મળ છે. આવું ઉત્તમ ગવહર, આવો બેમુલો ખજાનો, આવું અમૂલ્ય રત્ન

આપણા આપદાદાઓ આપણને વારસા તરીકે આપી ગયા છે, તેનો ઉપયોગ કરો અને આપ 'સરાયે સેપંછ'માંથી જે દહાડે કુચ કરો તે દહાડે ઉત્તમ સુખ મેલવવાને યત્ન કરો. ક્યાની જીવસાનાં લોહીથી તમારી રંગો ભરો. જનકૈશાની કરો જરથોસ્તનાં રૂપર. એ નહીં આવ્યો હતો તો આજે દુન્યા કેવી અંધકારમાં રહી હતે ? અય જરથોસ્ત તું પવિત્ર ને પાક ! હજારો હજાર દરદ અને આશ્રીન તારાં નેક રૂપર હોજો. તેં અમોને નેકીનો રસ્તો બતાવ્યો. તું અંધારી રાત્રે અમારો મસાલચી થયો અને તે મસાલનાં તેજે બેહેસ્તનું ઉત્તમ સુખ ચાખવાનો ઉપાય બતાવ્યો. અય સાચ્યા અને ભલા, તારો ઉપકાર કેમ વાલીશું ! અગરજો આ માહરાં. આખાં શરીરપર ખુદાતાલા જ્યાન ઉગાડે અને તે બધી જીભોથી તારી સ્તુતી બેહદ જમાના સુધી કરે તોખી તારો પાડ નહીં વજે. તારી ભલા-ધનાં જ્યાન લખવાને મારી કલમ અશક્ત છે. બીનસ્વાયે તેં અમારી રાહજરી કીધી. તમામ હજત કેશ્વરપર તારી દીન ફેલાવો.

ઓ જીવાન્યાઓ ! હવે વધુ વખત ના જોવો. તમે આય જાણતા તો હશેજ કે આપણા લોકો પેટભરે ભાપા શીખાડવા પછવાડે હજારો રૂપાનો ખરચ કરે છે, અને આપણો ધર્મ શીખાડવા પછવાડે તેમાંનો એક ભાગખી ખરચ કરતા નથી ; એ શું આપણુ લોકોની મોટી ભુલ નથી ? જેમ દુન્યા ધંધાને સાર ખરચ કરી બાલકોને કેળવણી અપાય છે તેમજ જે મીનોઈ ધંધાને સારખી સરજો ખરચ કરવામાં આવે તો, તેથી ધર્મ બાબે ધણેજ મોટો સુધારો થાય, અને વળી તે સાથે સારી હાલત ભોગવી, પેલી દુન્યામાં પાક યજ્ઞાંતી સન્મુખ હસ્તે મહોડે ઉભું રહેવાનું બને. એથી બીજું આપણુ લોકોને શું જોઈએ છે ? જે તમો અશે જરથોસ્તની નજદીક પ્યારા ગણાવા માંગતા હોવો તો ધર્મ કેળવણી તમામ પારસી રકુલોના તમામ વર્ગોમાં દાખલ કરાવવાની બનતી કોશિશ કરો.

અગર જે આ જગતનાં તમામ જાહોડોનાં પાતરાં કાગજો અને, અને તે સાથે દુન્યાના સઘળા દરયાઓની શાહી બને, અને કુલ પૃથ્વીનાં જંગલોનાં જાહોડો તથા વાંસોની અગરજો કલમ બને, અને તમામ જોહાનના ઈનસાનો લખનારાં બને, અને બ્યારથી દુન્યા શરૂ થઈ તે દિવસથી તે આખરી જમાના સુધી તે બરહક તથા અશેઈ ભરેલા પેગખરની વખાણુ કરવાની જરી થાય તોખી આપણી પાંક માજદયસ્તી દીનના સરદારની તારીફના સો હીસ્સા મધેનો એક ભાગખી પુરો અલો ના સહમજતા. કાંબજે તે સાહેબની વખાણુ, દાનાઈથી તથા અકકલથી પુર થયલા દાનાવોખી પુરતી રીતે કરી શક્યા નથી. આય પ્રતું આસમાન જે આટલી બુલદીએ મહોંચું છે તે હજરત

જરથોસ્તની ખુઝોર્ગીના સમખથીજ જાણવું, તથા પ્રેસ્તાઓમાં જે દાનાઈનું ગૌહર દીપે છે તે પણ આપણી ખાલેસ દીનના પેગમ્બરના પ્રતાપથીજ સમજવું.

જરથોસ્ત આ દુન્યાનો ગુરુ છે, જ્યારે અહુરમઝદ પેલી દુન્યાનો સરદાર છે.

જરથોસ્તી સાહેબો ! આપણુ કુરતી કરી રહીને શું લખ્યે છીએ ? તે અવસ્તાપરથી સામેત થાય છે કે જરથોસ્તી દીન ઉત્તમમાં ઉત્તમ છે. દાહ-ડામાં આપણુ તે અનેક વખત લખ્યે છીએ અને તે વખત કેવો એકરાર કર્યે છીએ તે જુઓ. આપણુ લખ્યે છીએ કે “ જસમે અવંધહે મઝદ. મઝદ-યસ્નો અહ્મી. મઝદયસ્નો જરથુસ્ત્રીશ ફવરાને આસ્તુયે તસ્યા ફવરે તસ્યા ” વગેરે આગળ વધુ લખ્યે છીએ. એનો અર્થ નીચે પ્રમાણે છે :—

“ ઓ દાદાર અહુરમઝદ તું મારી મદદને માટે પહોંચ. હું મઝદયસ્ની છું. મઝદયસ્ની જરથોસ્તી તરીકે મઝદયસ્ની દીનની વખાણુ કરનારો તથા તેની ઉપર એકીન લાવનાર તરીકે થવાને હું પસંદ કરું છું; નેક વિચારેલા વિચારને હું વખાણું છું; નેક બોલેલા સમુનને હું વખાણું છું તથા નેક કીધેલાં કામને હું વખાણું છું. ભલી મઝદયસ્ની દીન કે જે ઝઘડોં મતાડનારી, હથ્થાર છોડવનારી, પાતાવતપણું આપનારી તથા સારત છે તેને હું વખાણું છું. હાલમાં જેટલી દીનો મોજુદ છે તથા હવે પછી યશે તેઓમા સૌથી મહોદી, સૌથી સરસ તથા સૌથી શ્રેષ્ઠ જે દીન છે તે હોરમઝદી જરથોસ્તી દીન છે.” વગેરે.

હવે આપરથી ખાતરી તો સંપૂર્ણ થઈ હશે કે જરથોસ્તી દીનનો મર-તઓ કેટલો ખુલ્લું છે. વંદીદાદની ત્રીજી પરગરદમાં જણાવ્યા પ્રમાણે મઝદયસ્ની દીનની ખુખી એ છે કે તે ગોલામગીરી કરવાના, જુહું બોલવાના, બદુ ચલાવવાના, સચ્ચાઈ તોડવાના, નસાને બળવી રાખવાના, માફ નહી થઈ શકે એવાં ગુનાહનાં કામો કરવાના, કરજ કરવાના તથા એવીજ કીસમનાં ખીન્નાં કામો કરવાના ગુનાહમાંથી માણસને પરહેજ રહેવાને શીખવે છે. જે પ્રમાણે દક્ષિણ તરફથી ટુંકેતો પવન વાતાવરણને તદ્દન સાફ કરી નાંખે છે, તે પ્રમાણે મઝદયસ્ની દીન અંશે માણસના તમામ ખરાબ વિચાર, ખરાબ વચન તથા ખરાબ કામોને તેના દીલમાંથી આદાર કાઢાંડો નાંખે છે. વળી ઈન્જસ્નેના ૧૨ મા હામાં તથા વીરપરદનાં ૭ માં કરદામાં જણાવે છે કે, એ દીન, દેવ, બદુ, ખુતપરસ્તી તથા ઓઝા વગેરેનો નાશ કરનારી, સારતી શીખવનારી, દુન્યાની વૃદ્ધિ, આપાદી તથા પ્રાપદો કરનારી છે. વળી વંદીદાદની

પાંચમી પરગરદમાં એક એવો સવાલ પુછેલો છે કે, જરથોસ્તી દીન ખીજી તમામ દીનો કરતાં મહોટાઈ, ખુબી તથા શોભાની આબદોમાં કેટલી વધારે ચઢડતી, વધારે સારી તથા વધારે સોહામણી છે? એના જવાબમાં એવું જણાવ્યામાં આવ્યું છે કે, જે મિસાલે “વોહર-કપ” નામનો દરયો ખીજન અથવા દરયા કરતાં વધારે મહોટો છે તથા જે પ્રમાણે એક મહોટું ઝાડ ખીજન નદાનાં ઝાડોને પોતાના છાયામાં ઢાંકી નાખે છે, તથા જે પ્રમાણે આરમાન તમામ જમીનને આસપાસ ઘેરી લે છે, તે પ્રમાણે જરથોસ્તી દીન પોતાની મહોટાઈ તથા ખુબીની આબદમાં ખીજી તમામ દીનોને ઢાંકી નાખે છે.

સેવટે હમો દરેક જરથોસ્તીને વિનંતી કર્યે છીએ કે અગર જે પર્મ તરફ શીદાગીરી અતાવતાં કોઈ અધર્મી અને હુચ્ચાઓ તેમને પજવે યા હશી કરે તો તેથી મુદ્દલ ડરવું નહીં, પણ તેમ તેમ ધર્મ ઉપર વધારે ગનકેશાની કરવી. જેઓ ધર્મની હશી કરે છે તેમને માલમ નથી કે તેમની પોતીકી હશી થાય છે. આ દુન્યા તો ત્રણ પાંચ દહાડાની છે પણ પેલી દુન્યામાં તો પછી હંમેશને હંમેશ સુધીજ રહેવાનું છે, માટે શિકર નહીં. જેખી કાંઈ ધર્મને ખાતર તમે તાણા ખમશે, જેખી કાંઈ ધર્મને ખાતર તમે દુઃખ સોસશે તે સઘળાંનો અદસો મીનોઈ જેહાનમાં દાદાર વાળી આપશે, અને અશે જરથોસ્તની ગોદમાં જઈ તમે પડશે.

